

Dr Kajetán Matoušek

PROČ KATOLÍK VĚŘÍ?

Příloha časopisu Logos — 1948

O B S A H :

Úvod

I. Je Bůh?

1. Důkaz ze světa kolem nás
2. Z řádu mravního
3. Z touhy po štěstí
4. Z všeobecného přesvědčení lidstva

II. Jaký je Bůh?

1. Nesmírný
2. Všudypřítomný
3. Nejvyšš rozumný
4. Nejvyšš dobrý
5. Duch

III. Sláva Boží účelem veškerenstva

IV. Existence lidské duše

V. Potřeba zjevení Božího

VI. Zázrak průkazem zjevení Božího

VII. Pravost, neporušenost, věrohodnost evangelií

VIII. Božství Ježíše Krista

IX. Kristus přináší zjevení Boží

X. Prameny zjevení Božího: Písmo sv. a církevní podání

XI. Kristus založil Církev

XII. Církev katolická je Církví Kristovou.

XIII. Inspirace Písma sv.

XIV. Neomylnost Církve katolické v zjevených pravdách víry a mravů

XV. Rozumnost katolické víry

ÚVOD.

Podle staré egyptské báje byla prapůvodem každého boha a všeho života bohyně Isis, jejíž obraz střežili v Saidě pod purpurově zlatou rouškou. O tom obraze se domnívali, že kdo pozvedne závoj halící obraz, ten pozná nejhlubší tajemství víry v boha, avšak závoj ten nesměl nikdo pozvednout než kněží, kteří sloužili bohyni.

Žil jednou jeden mladík, který si nevěděl rady se svou silnou touhou po vědění a stůj co stůj chtěl něco více vědět o božství. Jedné tiché noci se vplížil do chrámu a chvějící se rukou nadzvedl závoj. Co viděl, neřekl nikomu; neboť když druhý den kněží přišli do svatyně, ležel tam na zemi němý, na smrt bledý, rozumu zbavený, odvážlivý ten mladík. Proč se zbláznil? Proto, že skutečně uviděl, že nahlédl do největší hloubky pohanské víry. Viděl, že vše to je ohromná lež, neboť za závojem nebylo nic, pouhá prázdnota tam zela.

Není tomu však tak s katolickou vírou. Ta se nemusí báti odhalit roušku svého učení. Nejen že se nebojí, nýbrž ona nás ještě i povzbuzuje. Přistupte blíže, poznejte mne, poznejte pravého Boha, jehož hlásám! Naleznete pravdu, naleznete krásu, naleznete štěstí. Touto cestou chci vás vésti. Aby se věřící ve své víře utvrdili, pochybující jí zase nabyli a nevěřící poznali alespoň, že není něčím nerozumným, čím není se třeba zabývat, nýbrž že je nejdůležitějším problémem, jenž logicky bez jakýchkoliv předsudků, správně řešen, nemůže vésti než k přijetí této víry. Přesvědčte se sami o tom!

1. DŮKAZ ZE SVĚTA KOLEM NÁS

I. Základem každého náboženství jest poznání Boha. Neboť náboženství není ničím jiným než poměrem člověka k Bohu, tím, jak se člověk dívá na Boha. Odtud toto slovo. J a k m ů ž e m e B o h a p o z n a t ? Z d r a v ý m l i d s k ý m r o z u m e m .

II. 1. Předpokládáme, že máme zdravý lidský rozum. Kdyby o tom někdo vzhledem k sobě pochyboval, s tím by se ovšem nedalo mluvit. A co nám říká tento zdravý lidský rozum? Jako první zásadu, že protiklady se vylučují. Víme, že když něco je bílé, nemůže to být současně i černé. Podobně když něco není, nemůže to současně i být, když někdo nic nemá, nic si ani sám nedá. A když po čase něco má, musí být nějaký dostatečný důvod, čili příčina, proč to je. To je druhá zásada zdravého rozumu, plynoucí z první, pravda sama sebou jasná, která se nedá dokazovat. Neboť dokazovat znamená hledat dostatečný důvod, čili točit se stále dokola. Na základě této zásady rozum nám říká, že vše musí mít důvod svého bytí, čili svou příčinu, že se s a m o s e b o u n i c n e u d ě l á. Podle této zásady se řídíme v celém svém životě, jí žijeme. Přijdu-li do svého bytu a shledám tam něco rozbitého, něco rozházeného, ihned vím nepochybně, že tam někdo vnikl, kdo to způsobil, a nedám si od nikoho namluvit, že se to stalo samo sebou. Řídíme-li se touto zásadou v celém svém životě, nemůžeme od ní upustit ani u otázky nejdůležitější, otázky existence Boží. Vidíme kolem sebe svět, z něhož můžeme jako první prapříčinu veškerenstva poznat Boha různými způsoby, jež všechny spočívají v jednom a téměř důkazu zásady příčinnosti.

2. S v a t ý T o m á š A k v i n s k ý ukazuje nám pět různých cest důkazu jsočnosti Boží.

a) Z p o h y b u v e s v ě t ě. Co je pohyb? Přejde věc z místa, kde je, na místo, kde ještě nebyla, čili získání něčeho, co neměla. Poněvadž však nikdo si nedá, co nemá, musí jí to dáti ten, kdo to má, čili při každém pohybu musí být pohybvatel. Ve světě je mnoho pohybu, ba celý svět se hýbá, a proto předpokládá pohybivatele prvního, jenž je zdrojem všeho pohybu, je si sám důvodem své činnosti, je nejvyšší činnost sama, nezávislý od všeho jiného, což je právě pojem Boha.

b) Z p ř í č i n n o s t i v e s v ě t ě. Věci ve světě mají příčinu jedna v druhé. Než není možno jíti do nekonečna. Někde musí být první článek řady příčin. Jinak by to byla řada průchodných stanic bez stanice vysílací, a přece nevyjede-li vlak z první stanice, nemůže se objevit ani ve stanicích průchodných. Není možné tuto řadu považovat za uzavřený kruh, v němž předcházející by bylo příčinou následujícího, protože poslední člen řady by musil být příčinou prvního, čili musil by působit dříve než by sám byl, což je

nesmysl. Musí tedy být první příčina všeho, kterou nazýváme Bohem.

c) **Z n a h o d i l o s t i s v ě t a.** Vše ve světě je nahodilé, pomíjející, může a nemusí být. To však znamená, že nic nemá svou existenci samo ze sebe, ze své přirozenosti (kdyby přirozenost a bytí bylo jedno, nemohl by nikdo bytí vzít, jako nemůže vzít přirozenost, která zbavena bytí trvá v poznání). Co by mělo bytí samo ze sebe, bylo by nutné, nepomíjející. Nic však takového na světě není. Proto vše, co má bytí, dostává svou existenci od druhého, poněvadž ji nemá samo ze sebe. Musilo by si ji totiž dáti dříve než by bylo. V řadě působitelů existence není však možno jít do nekonečna, a tak zase docházíme k první příčině všeho bytí, která má své bytí sama od sebe, musí nutně existovat, ježto by bez ní nic nemohlo být, je Bohem.

d) **Z e s t u p ň ů d o k o n a l o s t i v e s v ě t ě.** Věci ve světě ukazují různé stupně dokonalosti. Odkud to? Dokonalost, jako například krása, dobro a podobně, sama o sobě neobsahuje nějakého omezení. Proto různost a omezenost dokonalosti vyžadují nějaké příčiny, která tyto dokonalosti různě rozdělila a omezila. Věci samy si svou dokonalost nedaly, protože dříve než existovaly, nemohly si něco dát. Nemají ji tedy samy ze sebe. Kdyby ji měly samy ze sebe, měly by ji v plné míře, tak jak je v jejím pojmu a ne v omezení. Toto omezení tudíž předpokládá příčinu, stvořitele, Boha.

e) **Z p o ř á d k u v e s v ě t ě.** Svět ve svém celku i ve svých jednotlivostech ukazuje účelně zařízený pořádek. Nic ve světě není bez účelu. Tato účelnost a pořádek předpokládají však jako příčinu pořadatele s největší inteligencí, jenž velkolepý plán světa pojal ve svém rozumu a jej ve světě provádí, Boha. Či chce někdo tvrdit, že důmyslnost největšího a nejdokonalejšího stroje, jakým je vesmír, může být výsledkem pouhé náhody? Bylo by to stejně pošetilé jako tvrdit, že i kdybych třeba milionkrát rozhodil tiskačí litery, z kterých sice může náhodou povstati sem tam nějaké slovo, povstane rozumná věta, natož kapitola, ba celá kniha s přesným rozdělením a cílem dokázat nějakou pravdu.

3. **Z ž i v o t a v e s v ě t ě.** Víme, že nebylo vždy života na naší zemi. Odkud se zde vzal? Tvrzení, že přišel odjinud z vesmíru (třebas to není možné pro nízkou teplotu ve vesmíru —270 stupňů a pro tření ve vzduchu dopadem na zem působícím zase tak velké teplo, že by každý život musil zahynout), neřeší tento problém, nýbrž jej jen odhaluje, neboť zůstává dále otázka, kde se vůbec život vzal ve vesmíru. Vědecky a ze zkušenosti je jisté, že neživá hmota nemůže dát vznik životu. Vše živé jen zase ze živého, omne vivum ex ovo, je biologickou zásadou shodnou s rozumem, že nikdo nedá, co nemá, a hmota neživá nemá v sobě života. Předpokládá tedy veškerý život jako příčinu a zdroj veškerého života, jenž je životem absolutním, věčným, Boha.

4. **K o n e č n ě i m o d e r n í f y s i k a** nás přivádí k poznání Boha. Rozbitím atomů v jejich jádra poznáváme, že tyto nej-

menší částice se chovají zcela svobodně a nedá se nikdy stanovit, co udělají. Jsou ve sféře naprostého indeterminismu. Je zřejmé, že nepodléhají žádné nutnosti. A přece statisticky lze dokázat, že z těchto nejmenších částic vznikají ve sféře makrofysické, t. j. zachytitelné smysly, pevné přírodní zákony. Odkud to, když vyrůstají z dění, jež je zcela náhodné a jaksi bez zákonitosti? Nepředpokládá to tedy příčinu, která tuto zákonitost, nejsoucí v jádrech atomových, tvoří, řídí, uchovává, stvořitele samého, Boha, tvořícího z neladu a nevypočitatelného dění jader atomových řád a zákon? Bez Boha zákonitost makrokosmu, kterou nic v tomto světě nemůže samo vytvořit, se nedá vysvětlit.

III. Nevěřící Francouz cestoval pouští a provázel ho Arab. Arabové mají ve zvyku, že při východu slunce a při západu se modlí. Prostrou si na zem koberec, kleknou si naň a modlí se třeba venku před lidmi. Neptají se, zda se někdo na ně dívá a líbí-li se mu to. Náš Arab to také učinil. Rozprostřel si při západu slunce koberec a začal se modlit. Cestovatel se usmál a ptal se, co to dělá. „Modlím se k Bohu“, řekl Arab. „A viděl jsi už Boha?“, táže se Francouz. „Neviděl.“ Tak jsi blázen, když se modlíš k někomu, koho jsi neviděl.“ „Arab už nic neřikal a modlil se klidně dál. Ráno, když vyšli ze stanu, spatřil cestovatel v písku stopy zvířete a zvolal: „Tady byl v noci lev.“ Arab se usmál a řekl: „Viděl jsi ho?“ „Neviděl,“ odvětil cestovatel, „ale což tu nevidíš jeho stopy?“ V tu chvíli se vyhouplo nádherné ohnivě slunce na obzoru. Arab na ně ukázal a řekl: „Hleď, stopy Boží! Jen blázen může říci: Neví Boha.“

Ano, ve světě vidíme v tvorstvu stopy Stvořitele, v kterého nevěříme, nýbrž svým rozumem poznáváme. Toto poznání je nanejvýše jisté, neboť nám je dokazuje celý svět, jak již také praví starozákonná kniha Moudrosti: „Z velikosti a krásy tvorů lze závěrem stvořitele jejich poznati“ (Moud. 13, 5).

2. DŮKAZ Z ŘÁDU MRAVNÍHO

I. Existenci Boží poznáváme zásadou dostatečného důvodu svým rozumem nejen ze světa kolem nás, nýbrž i ze světa uvnitř nás, z našeho vlastního nitra. Je to důkaz předně morální či z mravního řádu.

II. 1. Víme, že v lidském životě jsou skutky dobré nebo zlé. Zachránit tonoucího v řece, je dobrý skutek, jak všichni uznávají, někoho úkladně zavraždit, je špatnost. Mluvit pravdu, je dobro, lhát, je zlo. Vděčnost je ctnost, nevděk je ošklivost. Odkud tento rozdíl v úsudku o lidských činech? Podle toho, zda se tyto činy shodují s jakýmsi neviditelným, ale všem lidem známým zákonem mravním či ne. Shodují-li se, jsou dobré, neshodují-li se, jsou špatné. Odkud tento zákon? Od člověka? Nikoliv! Je od něho zcela nezávislý. Zkusme na něm něco měnit! Přesvědčme někoho, že vděčnost je zlo, nevděk dobro, lež ctnost, pravda špatnost atd. Nejde to! Někteří, ba celé národy, se již o to pokoušeli, jako na příklad nacisté, aby své jednání ospravedlnili, ale celý ostatní svět povstal proti

ním a slavnostně je v Norimberku odsoudil, protože jednali proti mravnímu zákonu lidskosti. Je tedy tento mravní zákon od nás lidí nezávislý, ale i od světa a času, stále byl a bude stejný. Proto náš zdravý rozum nám říká, že jediným dostatečným důvodem mravního řádu musí být někdo mimo člověka a svět jsoucí, jako jeho zákonodárce, věčný, nezměnitelný, nad světem jsoucí, to jest Bůh.

V Indii rozmlouvá misionář s pariem, neznajícím ani číst ani psát. Kněz se ho táže: „Když ti někdo ukradne peníze, je to zlo?“ „Samozřejmě,“ zní odpověď. „A když jeden zabije druhého?“ „I to.“ „Nuže, vy také znáte zákony Boží. Kdo Vás jim naučil?“ „Bůh.“ „Ale Bůh s vámi ještě nemluvil.“ Na to pohan ukáže na svá prsa řka: „Ale tady uvnitř je to!“ Chce tím říci, že uvnitř sám člověk cítí, že něco je dobré nebo zlé a nemůže tomu být obráceně, což předpokládá toho, kdo to tam vložil, Boha.

2. Dále víme, že tento zákon mravní nás přísně zavazuje zvláštním hlasem tak zvaného svědomí, které nás před činem pobádá k dobrému nebo varuje před zlem, a po činu nás chválí za dobro nebo vyčítá zlo. Svědomí je v každém člověku. Zkušenost sama nám to praví. Již malé dítě, které o něm neslyšelo, je zná, a proto se červená a skrývá před rodiči dobře vědouc, že učinilo zlo. A jestliže se někomu přece zdá, že svědomí nemá, pak je sám vinen, poněvadž je svými činy otupil. Lidé správně cítí, že každý člověk nemá uměleckých vloh, a proto nečekají od každého, aby byl umělcem. Ale čekají od každého, aby nebyl zlosynem, protože cit mravnosti je v každém, kdo jej v sobě neudusil.

Ačkoliv se dá svědomí na čas utlumit, nadobro se to přece nepodaří. Mnozí se o to pokoušejí pitím nebo zábavou, ale nadarmo. Nastanou chvíle, kdy přestane omámení, zmizí radost a neklidné svědomí znova vzkřikne, působíc hrozná muka v duši.

Již starověký řecký spisovatel Plutarch zaznamenává tento případ: Jakýsi Bessus zavraždil vlastního otce. Nikdo o tom nevěděl a zločin nevyšel na jevo. Ale otcovrah od toho dne nemohl slyšet švitoření vlaštovek. V uších mu znělo, jako by každá vlaštovka volala: „To je vrah, to je vrah.“ Všechna vlaštovčí hnízda, která v okolí našel, zničil, ale nic to nepomohlo. Klidu nenabyl. Až konečně se před kýmiś prozradil, že ty proklaté vlaštovky stále křičí, že zabil svého otce. Dotyčný ho pojal v podezření, začalo se pátrat a starý hřích vyšel najevo. To se stalo před 2.000 lety.

A co se stalo roku 1859 v moravské vsi Lipnici? Řádl tam strašný oheň. S počátků nikdo nevěděl, že vesnice byla zapálena ze slepé msty. Jenom to bylo nápadné, že po požáru jistý vesničan se bázlivě vyhýbá lidem a ukrývá se vždy za zavřenými dveřmi. To byl palič, před nímž ustavičně tančily postavy pohořelých jako mátohy, ukazující mu na strom na dvoře: „Tam se oběs!“ Nešťastník vyřal strom, ale nic mu to nepomohlo. Vesničané viděli, jak se den ze dne modlí s rukama zdviženýma k nebesům, ale marně. Konečně uštván výčitkami se přihlásil soudu jako palič. Obdoba to zrádce Jidáše a případů, jež znají kriminální úřady v tak hojném počtu.

III. Odkud tato tajemná moc v duši? Z člověka jistě není, když ten by se svědomí tak rád zbavil

a nemůže. Musí tedy být od svatého zákonodárce, jehož vůle je mravním zákonem, zavazujícím nás hlasem svědomí. Je to Bůh, jehož poznáváme tak z mravního světového řádu.

3. DŮKAZ Z TOUHY PO ŠTĚSTÍ

I. Z vlastního nitra však můžeme poznat Boha i jiným způsobem, to je z touhy po blaženosti, kterou pocituje každý člověk.

II. 1. Každý člověk chce sobě dobro, chce být šťasten. Naše vůle je již taková, že nemůže chtít leč to, co se jí zdá dobré. I když člověk si přeje mnohdy skutečné zlo, činí tak jen proto, že v tom vidí pro sebe dobro. Tak sebevrah touží po smrti, ježto v ní vidí dobro, spočívající ve vyvážnutí ze současného zla, jež ho trápí. Kdo by nechtěl být šťastným? Nikdo.

Tato touha však nemůže být marná, nemá-li náš život být bezúčelný a my lidé nejubožejšími tvory na světě, honícími se za něčím, čeho bychom nemohli dosáhnout. Jestliže vidíme v celé přírodě a vesmíru naprostou účelnost, kde nic není zbytečné a marné, nemůžeme ani připustit marnost touhy po štěstí u člověka, tvora nejdokonalejšího a musíme hledat předmět jeho touhy, který by nasýtil jeho hlad po štěstí. Co však to může být?

2. Zdraví, jak se domnívají nemocní? Jistě ne, poněvadž většina lidí je zdravých a přece každý nařiká na život, že za mnoho nestojí, a nikdo neprohlašuje, že je zcela šťastný. Toužíme stále po něčem, v čem se domníváme nalézt své štěstí.

Někteří v bohatství. Ale bohatství čím více roste, tím více sužuje člověka. Kdo má hodně, chce mít více, o to, co má, se bojí, má plno starostí s tím, stává se ubohým otrokem svého jmění a štěstí v něm nenalézá.

Podobně je tomu se slávou a mocí. Čím více se jí nabývá, tím více se po ní touží a nitro při tom zůstává prázdné, neuspokojené. Či byli šťastni oslavenci a mocní tohoto světa, anebo právě oni mnohdy z veřejného fora prchali do samot hledat své štěstí, když uprostřed slávy nalézali jen nudu a uprostřed moci svou prázdnotu, jak na příklad čteme v životopise slavné světové herečky, hvězdy Evy Lavalierové?

Dá štěstí věda a umění, když učenec a umělec čím více ví a umí, tím více poznává, že nic neví a neumí, jak pravil již i mudréc Sokrates?

A radovánky tohoto světa? Člověk jde každý den na svačinu, ze svačiny do kina, z kina na večeři. Z divadla do kabaretu, z kabaretu do baru, z baru do hříchu a z hříchu do ošklivosti, omrzlosti života, do opuštěnosti.

Jiní vidí své štěstí v lásce. A dojdou je tam? Jak po sobě toužili, zdálo se jim, že bez sebe nemohou žít, a hle — jak brzy na sebe zapomenu, anebo když se dostanou, jak brzy si zevšední neb se do-

konce rozcházejí. A i kdyby byli spolu opravdu šťastni, na jak dlouho? Než přijde smrt! A může vědomí brzkého konce jejich štěstí jim nekalit?

Co tedy člověka uspokojí? Nic pozemského. Neboť vše buď pomíní a brzy přestává, ale i kdyby to trvalo, brzy se vše člověku omrzí a člověk cítí touhu po něčem dalším, takže se vše podobá slané mořské vodě, která místo aby ukájela žízeň, stále ji zvětšuje. Názorně to vyjadřuje naše česká pohádka o zlaté rybce. Chytl ji rybář a rybka mu slíbila splnit každé přání, když ji pustí. Rybář si přeje nejprve míti spravenou svou chaloupku, pak nové šaty, zámek atd., jeho přání splněno jedno, probouzí druhé, rybář chodí denně k moři s novými přáními, až nakonec dostává se za trest do poměrů, z nichž vyšel.

Potvrzení toho vidíme nejlépe u muže, který právem mohl býti považován za nejšťastnějšího člověka na světě. Byl bohat, zdrav, slaven po celém světě, moc měl, jsa přítelem nejmocnějších lidí tohoto světa, byl milován, užíval všech možných radovánek, byl nadán, učený, prostě nic mu nechybělo. Byl to slavný básník Goethe. A ten 27. ledna 1824 v rozhovorech s Eckermannem vyznává, že nebyl za svých 75 let života ani jeden týden zcela šťasten a v jednom ze svých dopisů píše: „Tak jsem se cítil jako potkan, který sežral jed; zaběhne do každé díry, pohltí každou tekutinu, sežírá všechno, co mu jen do cesty přijde, a v jeho nitru přece jen pálí neuhasitelný, ničící oheň!“ (Werke, Weimar. Ausg. 4 Abt. II. Bd. 292.)

Právem tedy Písmo sv. praví o životě pozemském: „Marnost nad marnost, všechno je marnost“ (Sir. 1, 2), a u veselých Řeků se ozývá v Sofoklově Oidipovi zpěv chóru: „Nenarodit se toť nejlepší; ale když jsi se už narodil, je nejlepší co nejdříve umřít.“ Tento zoufalý hlas je jasným důkazem, že svět není schopen poskytnouti člověku plné, nezkalené štěstí. Neboť všechna dobra tohoto světa nemohou člověka uspokojit jednak proto, že jsou hmotná, tělesná, jež duchu něstačí, jednak že i vyšší dobra duchovní jsou neúplná a nedokonalá jako svět sám, jenž v rozvoji a vývoji postupuje a není tedy neomezený.

A zkušenost ukazuje, jak vše ve světě je ubohé, člověku nudu působí a jak člověk, čím více postupuje ve svém věku, tím více nicotu a ubohost všeho pozemského poznává a uznává.

3. Když je tedy v člověku touha po štěstí, která nemůže být marná a nic na světě ji ukójiti nemůže, musí být něco mimo tento svět, nejvyšší dobro, které by lidskou duši upokojilo, jež nazýváme Bohem. Ten stvořil člověka s touto tužbou, aby člověk k Bohu směřoval a Bůh mu byl cílem života a splněním všech lidských tužeb. Vidím-li, jak magnetická střelka směřuje k severu, poznávám, kde je tento sever. Tak i ze směřování lidského srdce od všeho pozemského poznávám existenci tohoto pólu, jenž lidskou

duši k sobě přitahuje, Boha. Proto praví již i sv. Augustin v knize svých Vyznání: „Nepokojné je srdce naše, dokud nepočineme v Tobě, Bože!“ (1, 1.)

A může se každý přesvědčit, jak sladko je v náručí Boží, když duše světem zklamaná k Bohu se obrátí. Když se tázám ze zdvořilosti lidí, jak se mají, každý na něco nařiká. Ještě jsem od nikoho neslyšel, ani ne od těch, které svět zahrnuje vším, proč by mohli být považováni za šťastné, že jsou zcela šťastni a nic si nepřejí. Vzpomeňte na pohádku o košili šťastného člověka, která mohla uzdravit nemocného krále, ale nikde se na světě nenalezla. A naproti tomu znám zbožnou řeholnici, jejíž život nemůže být považován podle soudu světa za šťastný, poněvadž je plný práce, chudoby, odříkání a obětí. Ale když se jí ptám, jak se má, vždy odpovídá: „Dobře.“ A jednou na můj dotaz, co by si přála, odpověděla, že nic. A ostatní její družky vysvětlují: „Sestřička nemá žádné přání. ona je stále šťastna,” což ona sama potvrzuje. Ba jednou dokonce napsala: „Jak jsem šťastna — tak blízko u Ježíše!”

A to neplatí jen o řeholních osobách. 11. září 1941 umírala v Napajedlích sedmnáctiletá rolnická dcera Anna Zelíková po dlouhé a utrpení plné nemoci s těmito slovy, jež čteme na posmrtném památkovém obrázku po ní: „Vše je tak krásné, nechtěla bych s nikým měnit. Miluji Ježíše.”

Z toho je vidět, že člověk přece může dosáhnout splnění své touhy po štěstí, ale jen v Bohu.

III. Když přiložíme k uchu velkou mořskou škebli a nasloucháme, uslyšíme zajímavé dunění. Lidově se říká, že moře duní ve škebli. Zaznívá nám z ní velké moře, z něhož škeble pochází, a kam zpět touží. Zrovna tak je tomu, když pozorně nasloucháme v hloubi svého nitra svým tužbám. I odtud vychází tajemný povzdech, touha, hlas: zaslechneme hlas Boha, od něhož jsme, a po němž toužíme. A tato touha je nám jasným důkazem nutnosti Boží jsoucnosti.

4. DŮKAZ Z VŠEOBECNÉHO PŘESVĚDČENÍ LIDSTVA

I. Pozorováním světa kolem sebe i vlastního svého nitra může člověk svým rozumem dojít k poznání Boha. Proto, co lidstvo existuje, vždy Boha poznávalo a nikdy nebylo a není národa, který by Boha neznal, čili neměl nějaké náboženství. Představy o Bohu nebyly sice u různých národů vždy správné, ale přece pojem Boha jako tvůrce a pána veškerenstva byl u všech národů. Pohlédneme do dějin lidstva a projdeme dnešním světem a přesvědčíme se o tom!

II. 1. Podle všeobecného přesvědčení vědců kolébka lidstva stála někde v Asii, snad v okolí řek Tigridu a Eufratu, kde bydlili nejstarší nám známí národové Sumerové a Babyloňané. Tyto kraje jsou plny zřícenin chrámů, tajemným písmem popsaných kamenů a hliněných tabulek, na kterých dnešní učenci ve vykopávkách rozluštili modlitby a texty velebící Boha. Totéž je známo z vykopávek u starých Inků

ve střední Americe, ze staré Číny, z Indie, Arabie, Egypta. Když tam kolem r. 2.600 před Kristem stavěli pověstnou pyramidu Cheopsovu, narazili při kopání základů na trosky starodávného chrámu, o kterém do té doby nikdo nevěděl. Starodávné, zapomenuté trosky starodávného chrámu v roce 2.600 před Kristem! Kdy a kde tedy má poznání Boha u člověka svůj počátek? Tehdy a tam, možno jediné odpovědět, kdy a kde žil první člověk, jak to již na své první stránce dosvědčuje i Bible. Poznání Boha bylo výborné u Řeků, nejvdělanějšího národa starověku, jejichž největší filosofové Sokrates, Plato a Aristoteles svým vlastním rozumem došli poznání Boha tak dokonalého, jak je máme my dnes, Boha jednoho a osobního, stvořitele veškerenstva. Staří Římané nepustili se do boje a neuzavřeli míru, nekonali soudů, dříve, než přinesli oběti svému božstvu. Rovněž zbožnými byli Slované i Germáni. Proto mohl napsat starověký historik Plutarch: „Můžeš nalézt obce bez zdí, bez znalosti písma, bez králů, bez domů, bez majetku, můžeš nalézt obce, jež nepotřebují peněz, divadla, cirku — ale obce bez svatyně, bez božství, bez modlitby, bez přísahy, bez prosebných a děkovných obětí ještě nikdo nespatrił a nespatrił.“

Moderní popírači Boha tohoto historického faktu nemohou popřít. Za to však jako přívrženci vývojové theorie tvrdí, že sice lidstvo v kulturních nám již známých dobách mělo náboženství, ale v prvním svém stadiu tohoto pojmu nemělo. Jak jim odpovědět? V poslední době objevili vědečtí cestovatelé trpasličí kmeny ve střední Africe, Australii a zejména na Malace, Pygmea a Pygmoidy zvané, které podle jednotného souhlasu vědy jsou nejstaršími kmeny lidskými a představují lidstvo v prvních dobách jeho vzniku. A u těchto kmenů byli cestovatelé překvapeni výškou a ryzostí jejich pojmu náboženských a mravních, které se shodují s křesťanskými. Tím se zjistilo, že čím bylo lidstvo starší, tím mělo lepší poznání Boha, ale čím více degenerovalo, tím více toto poznání z původního jednobožství upadalo v pohanství, jak je tomu u dnešních degenerovaných kmenů divošských, jichž se dovolávají evolucionisté, nebo u degenerovaných národů civilisovaných. Tato fakta jsou známa z knih nejlepšího odborníka světového jména, misionáře a ethnologa P. Schmidta. Tím tedy zcela padá teorie evolucionistů. Je jisté, že nikdy nebylo národa, jenž by neměl poznání Boha, či žádné náboženství. A co nám říká minulost, to potvrzuje i přítomnost.

2. Kdybyste projeli celický svět, nenalezli byste žádného národa nebo kmene bez náboženství. Ačkoliv se děly pokusy přinutit i celé národy zřici se náboženství, přece se to nepodařilo, takže od tohoto způsobu jako bezvýsledného musilo být upuštěno. Ba naopak byli jsme svědky toho, že představitelé velkých a kulturních národů se často oháněli ve svých projevech Bohem, což by byli jistě nečinili, kdyby nevěděli, že přijdou vhod svým národům. Konečně i světové statistiky náboženství jasně ukazují, jak téměř všechno lidstvo má poznání Boha, k němuž bylo přivedeno svým rozumem.

Nuže když všichni lidé vždy Boha poznávali a poznávají, byl by někdo tak smělý, aby se postavil proti celému lidstvu říka: „Všichni se mýlíte, jen já se nemýlím, který existenci Boha popírám?“

Tedy právě proto, že celé lidstvo vždy jsoucnost Boha poznávalo, nemůže poznání Boha býti klamem.

A přece snad někdo by mohl namítnout: Vždyť také celé lidstvo mysliho, a to celá tisíciletí, že se slunce točí kolem země, až nakonec přišlo na to, že se mýlilo.

Tato námitka nás překvapí, ale jen v prvním okamžiku, než si jí lépe všimneme. Že se slunce otáčí a země stojí, to věřilo lidstvo proto, že to tak vidělo a jeho smysly tomu nasvědčovaly, tedy jeho smysly klamaly. Ale jsoucnost Boží je proti smyslům, neboť Boha nevidíme, ani necítíme, ani neslyšíme, ani jinak nevnímáme, nýbrž poznáváme rozumem, který, je-li zdrav a nezmaten vášněmi, neklame. Vždy bude lidstvu zdravý rozum stejně říkat, že jestli je něco černé, nemůže to být zároveň bílé, není-li něco, nemůže to zároveň i být, a je-li něco, musí to mít svou příčinu. Tak z tvorstva každý lidský rozum poznává s plnou jistotou tvůrce, a odtud jeho neklamné poznání u všech národů. Kdyby zde byl omyl, nebylo by zdravého rozumu v lidstvu a pak ani my bychom nemohli konat tuto svou úvahu.

III. Máme-li někdy o něčem pochybnost, bereme na pomoc i úsudek druhých. Jestliže sčítám, a třebaš dobře, přece mám-li obavu, abych se nezmýlil, dávám to po sobě přepočítat někomu jinému. Když však po mně ještě někdo jiný nebo více lidí došlo k témuž výpočtu, mám plnou jistotu, že je to správné. Zajisté nebude nikdo tak pošetilý, aby se odvážil tvrdit, že několika lidmi správně docílený výsledek je chybný, kdežto jeho jediného opačný, že je správný. Nuže podobně i my, jestliže celé lidstvo stojí za námi v poznání Boha, můžeme mít plnou jistotu o existenci Boží.

II. JAKÝ JE BŮH?

1. NESMÍRNÝ

I. Svým rozumem můžeme z tvorstva poznati nejen jsoucnost Boží, nýbrž i některé vlastnosti Boží. Z obrazu nebo nějakého uměleckého díla vytušíme vlastnosti umělcovy. Je-li obraz umělecký, umění a dovednost malířovu, představuje-li něco smutného, bolno v jeho duši, oplývá-li hrou barev, jeho radost, znázorňuje-li vášnivou scénu, rozbouření jeho nitra atd. Tedy z díla se dá vytušit alespoň poněkud povaha jeho tvůrce, ba dokonce mnohdy se dá i poznat tvůrce, jak tomu je, když znalci umění u nepodepsaných a starých děl poznávají jejich autory, přisuzující je podle určitých vlastností díla tomu nebo onomu umělci. Podobně i ze stop ve sněhu neb na zemi poznává zkušený myslivec, které zvíře zde procházelo, ba do-

konce, bylo-li staré či mladé, zdravé nebo chromé atd. Ovšem že dokonale a přesně nelze ze stop a díla poznat povahu jeho původce, ale přece alespoň částečně. Neboť je zřejmé, že co kdo nemá, to také nedá, a naopak, co kdo dává, to že musí dříve sám mít. Jsou-li tedy určité vlastnosti v tvorstvu, musí též být v stvořiteli, jenž je tam dal. Ovšem že mohou být v míře daleko větší, než byly jím vloženy v tvorstvo, poněvadž tvůrce nemusí dát vše, co má. Proto naše poznání vlastností stvořitele z tvorstva nebude dokonalé a přesné, nýbrž jen částečné a obdobné, analogické. Vím, že vše, co je v tvorstvu, bude i ve stvořiteli, ovšem že to může být a též bude v míře daleko větší a dokonalejší, jak mne na to přivádí stále nové a nové tvorstvo, jež jsem dosud nebral v úvahu. Přesto však, ač toto poznání není úplné, přece je zcela pravdivé, poněvadž v Bohu je vše, co o něm poznávám ve světě a tvrdím. Přístupme tedy k tvorstvu, abychom z jeho vlastností alespoň vytušili některé vlastnosti Boží!

II. První vlastnost, kterou v Bohu můžeme z tvorstva snadno poznat, je velikost Boží. Všimněme si velikosti světa, abychom alespoň tušili velikost Boží! Jak veliký je svět! Veliké je naše hlavní město. Kolik hodin bychom potřebovali, abychom je pěšky prošli! Jak daleko ještě větší je naše vlast! Pocítili bychom to dosti těžce, kdybychom ji měli projít. Jsme již mrzuti, když ji projíždíme několik hodin v rychlíku, řítícím se takovou rychlostí, že vírem vzduchu za sebou vše u trati strhává. Jakým však nepatrným místečkem je na mapě nebo globu celého světa! Jak ohromné proti ní jsou oceány moří, pouště písku, řetězy velehor! Plné tři měsíce ve dne v noci bychom musili jeti nejrychlejším vlakem nebo lodí bez zastávky, abychom ji objeli. Nyní však uvažme, že celá naše zeměkoule je jen práškem proti celému vesmíru. Mnohem větší je slunce, milion třístatisíckrát větší! Dovedeme si to vůbec představit? A jak ještě mnohem větší než slunce jsou jiné hvězdy a celý ten vesmír, v němž se pohybují! Hvězdáři fotografováním oblohy napočítali 4.700 mil. hvězd. A jaké jsou vzdálenosti mezi nimi? Světlo, jež má nám známou největší rychlost, uletí 300.000 km za vteřinu. Vzdálenost slunce od země 150 milionů km uletí světlo za 8 minut, k čemuž by rychlík potřeboval 274 let a letadlo 85 let. A nyní uvažme, jak vzdáleny jsou od nás hvězdy, když na příklad z Vegy světlo k nám letí 30 let, a z jiných hvězd třeba kolik tisíc let! Jak tedy nesmírný je prostor, v němž tak ohromná tělesa nebeská v tak nepředstavitelných vzdálenostech se pohybují! Některá urazí až 70 km za vteřinu. A to vše se řítí a pohybuje bůhví již kolik milionů let a ještě se bude pohybovat. Nesmírný, nepředstavitelný je vesmír. Hlava se nám z toho točí závratí.

Jak tedy daleko větší musí být ten, jenž všechno toto stvořil a řídí. Velký, nesmírný je Bůh. Není omezen nějakým místem nebo prostorem. Jeho činnost nemá mezí a předpokládá i nekonečnost Boží podstaty, z níž vychází.

III. Padněme na kolena a klanějme se nesmírnému majestátu Božímu! Dejme na sebe působit hrůzou jeho velikosti, abychom se naplnili k němu posvátnou úctou a hlubokou pokorou, plynoucí z vědomí naší nepatrnosti!

Dívá-li se kdo z pražské rozhledny, zdají se mu lidé dole jako mravenčci. Jak daleko menší jsou ještě při pohledu z letadla, jak v nic se tratí z vesmíru, v němž celá zeměkoule se stává nepatrným práškem! Co je tedy člověk vůči Bohu? Nula, pouhé nic. Toto vědomí mají horalé, námořníci, kočovníci pouští, kteří porovnávajíce člověka s velikány horskými, s nedohlednými plochami oceánů nebo moří písku, vnímají nicotnost člověka a velikost Boží a bývají lidmi zbožnými. Naproti tomu lidé z města nebo úrodné roviny, kteří jsou zvyklí vidět stále jen sebe převyšovat vše ostatní, snadno se shlížejí v sobě a zapomínají na Boha. Jak je to pošetil! Nezapomínejme, že člověk a všechno tvorstvo není ničím proti Bohu, který je nepochopitelně velký, nesmírný, nevystihlý (Jer. 32, 19), a právem volá o něm žalmista:

*Veliký je Hospodin, vši chvály hodný,
velikost jeho je nevystižná. (Ž. 144, 3.)*

2. VŠUDYPŘÍTOMNÝ

I. Z nesmírnosti Boží, vytušené z velikosti vesmíru, poznáváme dále Boží všudypřítomnost. Tak velký, nesmírný je Bůh, že nemůže být omezen žádným místem ani prostorem.

II. 1. Místo je to, co něco obsahuje, obklopujíc jeho povrch. Prostor je to, co je obsaženo pod rozměry něčeho umístěného a od něho je vyplněno. Kdyby Bůh byl v místě a v prostoru, byl by jím omezený, nebyl by nesmírně veliký. Jestliže tedy Bůh není v žádném místě a prostoru, a přece je, musí být všude. Neboť místo a prostor jsou protikladem všudypřítomnosti.

2. K této všudypřítomnosti Boží vede nás i tvorstvo. Ono jako omezené je v místě a prostoru. Musí však být přítomno Bohu. Neboť kdyby některý tvor nebyl přítomen Bohu, bylo by místo, kde by Bůh nebyl. Byl by již omezen místem tím, že na tomto místě není, což by bylo proti jeho nesmírnosti. Jestliže tedy všechno tvorstvo je přítomno Bohu, je v něm, čili Bůh proniká vše, je všudypřítomný. Jeho nesmírnost jej povznáší nad veškeré místo a prostor a dává mu nekonečnou schopnost obsáhnout v sobě veškeré místo a prostor. Abychom si to jaksi příkladem znázornili, představme si Boha jako světelný bod největší intensity, v jehož světle je veškerý svět, a v němž může povstat ještě nekonečně mnoho světů, aniž kdy tento bod mohl být vyčerpán. Slunce rovněž stejně svítí na všechny věci, svými paprsky všude proniká a je jimi všudy

přítomno a nemůže být nikdy množstvím věcí a míst vyčerpáno.

3. Svatý Tomáš Akvinský dochází k poznání všudypřítomnosti Boží touto úvahou: Vše na světě je nahodilé, a tudíž nemá být samo ze sebe, jak jsme již viděli v prvním důkazu existence Boží ze světa. Dostává je ze zdroje všeho bytí, Boha. Toto bytí Bůh tvorstvu nejen jednou dal, nýbrž stále mu je musí dávat, čili vše v bytí udržovat. Jinak by vše přestalo být. Jestliže Bůh však dává bytí tvorstvu, musí v tomto tvorstvu být. Tam kde nikdo není, nic se nemůže dát. Kde se dává, tam musí být dárce. Nuže dá v á - li B ů h v e š k e r e n s t v u b y t í a j e v n ě m u d r ž u j e, p a k m u s í b ý t v n ě m v š a d e, čili je všudypřítomný.

V horách pásl hoch kozičky, a protože byly hodné, využil své volnosti a poklekl k modlitbě před Boží muka. Když se modlil, přišel k němu cizí výletník, takový pravý vlk v rouše beráncím. Solí v očích mu byl hoch na modlitbě a chtěl ho osvětlit svou moudrostí. Stoupl si ze široka před hochá, vytáhl z kapsy zlatou minci a pravil: „Podívej se, kamaráde, tuto zlatou minci dostaneš darem, jestliže mi povíš, kde je Bůh.“ Hoch se chvílku vzpomínal, než pochopil, co vlastně ten člověk s velkými brýlemi a nohama jako stébla chce. Pak se však usmál, sáhl sám do kapsy a vytáhl všechno, co takový kluk má v kapse. Dva staré knoflíky a pomačkané jablko. To jablko podával cizinci a řekl: „A já ti dám tohle jablko, jestli ty mi povíš, kde Pán Bůh není.“ Pán se zarazil a beze slova odešel.

Vědomí, že Bůh je všade přítomný, má pro náš život velký význam. Když člověk je sám, a domnívá se, že nikdo ho nevidí, snadněji se dopustí zla, než když si je vědom, že je pozorován. Zloděj se vyhne místu, o němž ví, že je hlídáno, ale krade tam, kde vidí, že nebude přistižen. Dívá-li se učitel na žáky, dohlížitel na dělníky, počínají si lépe, než když se domnívají, že nejsou pozorováni. Nuže, můžeme se dopustit zla, myslíme-li na to, že Bůh je všade přítomný a všade nás vidí?

Ředitelství amerických železnic si dává velmi záležet, aby jeho zřízcenci byli co nejspolehlivější, a proto je dává hlídat zvláštními detektivy. Jistý železničář si jednou vyžádal dovolenou pod záminkou úmrtí v rodině. Když pak nastoupil službu, ukázal mu přednosta fotografii. Na ní byl zmíněný železničář, ale místo pohřebního průvodu byla tam veselá společnost. Detektivové ho vyfotografovali. Kdyby byl tušil, že je na každém kroku pozorován a každý jeho pohyb fotografován, byl by se zajisté jinak choval. Oko Boží je bystřejší než fotografická deska. Když už na fotografické desce se zachytí každý nejmenší předmět, jaké stopy zanechá teprve nejnepatrnější náš čin, dobrý nebo zlý, ve zraku Božím! Na to pamatujme a uvarujeme se mnohého zla!

III. Bedřich Veliký navštívil kdysi vesnickou školu v Braniborsku. Byla právě hodina zeměpisu a král se ptal, kde leží jejich vesnička: „V Braniborsku,“ odpověděl jeden chlapec, „a kde leží Braniborsko?“ ptal se král dále. „V Německu,“ „a Německo?“ „v Evropě“ a „Evropa?“ „na světě“ „a kde leží svět?“ byla poslední otázka krále. Chlapec se na chvíli zamyslel a pak řekl: „Svět? V ruce Božích.“

Ano, celý svět je jako v ruce Boha, jenž vše proniká, všude je přítomný a vše ví, jak praví žalmista: „Kam, Bože, mohu zajít před Tvým duchem, anebo kam utéci před tvou tváří? Kdybych na nebe vstoupil, jsi tam Ty, a jestli si do pekel lehnu, hle, Tys tu.“ (Ž. 138, 7.)

3. NEJVÝŠ ROZUMNÝ

I. Další vlastnost Boží, kterou snadno z tvorstva můžeme poznat, je jeho nejvyšší rozum, projevující se moudrým zařízením všehomíra. Aníž bychom mohli vyčerpávat poznatky přírodovědecké, stačí si všimnout některých nejbliž po ruce jsoucích příkladů.

II. 1. Ve vesmíru, v jehož přesných drahách se pohybují nesmírné světy, není ani pomyšlení na náhodu, nýbrž vše je nejpresnějším strojem, který správně ukazuje lidem na zemi čas, a to nejen hodiny a dny, nýbrž i měsíce, roky a staletí. Tyto nebeské hodiny jdou přesně, svého chodu nezrychlují, ani se nepozdí. Hvězdáři mají na sekundu přesně vypočítáno, kdy se ukáže ta nebo ona hvězda. Roku 1846 zjistili hvězdáři určité nepravidelnosti v dráze oběžnice Uranu, které si v této zázračné říši pořádku nijak nedovedli vysvětlit, až konečně jednomu z nich napadla myšlenka: Co pak, nachází-li se za Uranem jiná oběžnice, která působí toto nepochopitelné rušení? Francouzský hvězdář Leverrier podjal se těžkého úkolu, aby přesně udal, soudě podle rušivých sil, kde se nachází ona neviditelná hvězda. A dvacátého třetího března téhož roku oznámil berlínské hvězdárně, kde se onen v tmách bloudící rušitel klidu podle jeho výpočtu musí nacházet. A večer téhož dne objevil berlínský astronom Galla přesně na udaném místě novou oběžnici, která dostala jméno Neptun. Neukazuje tento zázračný pořádek ve vesmíru, bez jakéhokoliv přechodového strážníka, používajícího červeného a zeleného světla, na pořadatele nejmoudřejšího, na rozum největší, jenž vše uspořádal?

2. Ale stejně i na š e z e m ě dosvědčuje svou účelností jeho důmysl. Již její vzdálenost od slunce je taková, jaké je třeba, aby země dostávala od slunce tolik tepla a světla, kolik rostlinstvo a živočišstvo na ní potřebuje. Kdyby byla jen o polovici blíže, dopadal by na ni takový žár, že by na ní nemohla být žádná živá bytost, a kdyby byla zase dále, všechna voda na ní by zmrzla, tak že by život zahynul. Tři čtvrtiny jsou pokryty mořem, poněvadž je třeba tak velké odpařovací plochy, aby se pro všechny země vytvořily potřebné mraky a mlhy zavlhčující zemi. Měsíc svou přitažlivostí působí příliv a odliv moří, působě pohyb spodních vod, aby nezahnívaly a výpary zemi neotravovaly. Voda vůbec ukazuje velké zvláštnosti, jsouc pro zemi velmi potřebnou. Chladem přibývá tělesům hutnosti, tíže a menšího objemu, teplem naopak. Voda však činí výjimku. U ní všeobecný zákon platí jen do 4°C. Při této teplotě je nejhustší a nejtěžší, kdežto zmrzlá voda, led, t. j. při 0°C je o 1/10 lehčí než voda, plave na vodě. Kdyby tomu nebylo tak, nýbrž jako u ostatních těles, pak by led padl vždy na dno, za krutější zimy promrzly by všechny řeky a jezera, a během času i moře, a zahynuly by nejen všichni živočiškové vodní, nýbrž i mraky a deště by ustaly a zašel by všecken život. A slyšte dále! Vzduch je složen ze 4/5 dusíku a 1/5 kyslíku. Kdyby tomu bylo naopak, byl by normální život živočišný zničen. Vedle toho jsou ve vzduchu 3% uhlíku, bez něhož by

nemohly žítí rostliny, kterým však, kdyby ho bylo jen o málo víc, zvířata i lidé by se zadusili. A jak se tento poměr udržuje? Tím, že rostliny vdechují ze vzduchu uhlík a vydechují kyslík, jež zase živočichové vdechují, vydechujíce uhlík.

3. A jakou účelnost nacházíme v přírodě živé! Rostliny v písku rostoucí mají dlouhé kořeny, aby se udržely a dosáhly spodních vod, rostliny hodně vody potřebující mají úzké listy, aby se jí tolik nevypařilo. Pupeny jsou opatřeny kožovitým lepkavým obalem, aby netrpěly mrazem a voda se k nim nedostala, mladé květy jsou chráněny kalichem, semena jsou chráněna v schránkách, peckách, luscích, oplodňování obstaráváno větrem a hmyzem, lákaným pestrými barvami, sladkými šťavami a vůní.

Živočichové jsou vybaveni, jak to nejlépe vyhovuje způsobu jejich života, srstí barvy přizpůsobené okolí, peřím, šupinami, krunýři, ostny. Jsou opatřeni vším, čeho k životu potřebují, aby splnili svůj účel, pro nějž zde jsou. Nemají rozum, ale mají pud, který je tajemně vede, že jednají účelně, ať v ohledu výživy, nebo sebezachování, aniž jsou si toho vědomi. Na př. včely s velkou námahou budují buňky plástu. Musí znát tvar těch buněk, a to takový, při němž by za nejmenší potřeby staviva a energie bylo dosaženo největšího prostoru pro med. K tomu účelu vyhovuje šestiboký hranol, uzavřený šestiúhelníkem z nahoru vyklenutých destiček. Ale jaké mají být úhly těchto ploch? Reaumur změřil ty plochy a chtěl to vědecky vypočítat. Po velké námaze s měřítkem a logaritmy dosáhl toho, co včely dělají ještě lépe než učenci. Neboť když Reaumur byl hotov se svými výpočty, domníval se, že se včely zmýlily o 2° a zatím se zmýlil on sám. Jednou ztroskotala loď. Volali kapitána k odpovědnosti. Měl rozmanité měřicí přístroje a tabulky. Proč tedy nevypočítal správně, kudy má loď plout, aby neztroskotala? Hájil se, že správně počítal, ale přece došlo k neštěstí, protože při dobrém počítání vyšel špatný stupeň délkový. Přepočítali vše, počítání bylo správné a výsledek nesprávný. Konečně se přišlo na chybu. Byla v logaritmických tabulkách, v těchže, jichž používal Reaumur. Když i jeho výpočty s opravenými tabulkami přepočítali, zjistilo se, že vyšlo přesně to, co mají včely ve svých buňkách. — Jak velký je rozum, jenž je původcem tohoto pudu!

A podobných příkladů důmyslnosti a účelnosti tvorstva kolik je! Kardinál Belarmin praví: „Potřebuješ-li žebřík, abys vystoupil k svému stvořiteli, nemusíš jej dlouho hledat. Vezmi jen sebe!”

Mozek, toť nejdůmyslnější telefonní centrála, uši nejdokonalejší přijímač, oči nejjemnější fotografický aparát, každý úd podivuhodná zdviž a jeřáb, hrdlo a plíce nejlepší varhany, srdce velkolepé čerpadlo, ledviny nejvzornější filtrační stanice, zažívací ústrojí výtečné ústřední topení a chlazení, udržující tělo v stálé teplotě 37°, póry v kůži samočinné ventilátory, chrup pila a mlýn, celá kostra a pletivo je užitím nejmodernějších pravidel stavitelského, strojního a mostního inženýrství o tlaku a natahování. Ač moderní technika

sestrojí nesmírně jemné nástroje, nic nemůže být vymyšleno, co by bylo tak jemné a zároveň tak složité a přesně pracující jako ústrojí lidského těla. Proto právem řekl starověký lékař Galenus Epikureovi, popírajícímu Boha: „Pozoruj své tělo a jeho podivuhodnou soustavu a řekni mi potom, zda ještě pochybuješ o jsoucnosti Boha? Dám Ti na to sto let času, abys mohl zjistit, zda je na soustavě lidského těla jen jediná chybička, kterou udělal mistr, jenž je stvořil, anebo zda je možné učinit nějakou změnu na údech těla, aniž by se při tom nezničila jeho krása, účelnost a jeho síla!”

Z těchto několika příkladů poznáváme účelnost a důmyslnost tvorstva, kde není ničeho zbytečného ani vadného, předpokládá nejvyšší moudrost a rozum svého původce, Boha.

Jsou ovšem též lidé, kteří toto nevidí a kritisují jak svět, tak i Boha, aniž se o své pošetilosti přesvědčili, jako pocestný, jenž si ulehl do stínu mohutného dubu a takto začal filosofovat: „Jak podivný je tento svět! Není to moudře zařízeno, tu je na příklad ohromný dub. Má silné větve a plody jsou přece tak malé. A tu vedle mne je meloun. Je útlý jako chřest a přece musí živit tak velké koule. Ne, svět není dobře zařízen.” A když právě sem došel se svým filosofováním, zadul malý větřík a pocestnému spadl žalud s dubu přímo na nos. Zděšen vyskočil a hned se opravoval: „Vlastně přece je tento svět dobře zařízen. Co by se bylo se mnou stalo, kdyby na dubu místo žaludu visel meloun?”

Jestliže všeobecně vidíme ve světě největší účelnost a moudrost, nesmíme se dát mýlit zdánlivými výjimkami, jež jsou zdánlivé jen pro naši omezenost a neznalost. Do nedávna byly na př. lékaři považovány za zbytečné v lidském těle mandle nebo slepé střevo, než vědci objevili jejich účel a význam. Pokorně a s otevřenýma očima chodme přírodou Boží, a bude nám zřejmá moudrost Boží, ukazující nám na největší rozum tvůrce veškerenstva, Boha!

III. Hiero, král sicilský, ve III. stol. před Kristem dal zbudovat tak velkou loď, že když byla dostavěna a chtěli ji spustit na vodu, nemohla ani celá armáda dělníků, množství koní a strojů hnout tím kolosem. Ve své bezradnosti se obrátili k věhlasnému matematikovi Archimedovi, aby jim pomohl. Archimedes jim slíbil, že vyrobí stroj, jehož pomocí jediný člověk docela lehce pohne lodí. Lidé mu ovšem nevěřili a kroutili hlavami. Stroj byl vyroben. Byl to kladkostroj jeřáb. Archimedes vyzval krále, aby sám hnul lodí. A král jí skutečně pohnul zcela lehce, před zrakem celého národa a spustil ji na moře. A ve své radosti vydal zvláštní nařízení, podle něhož od tohoto okamžiku každý člověk musí mít za dobré a moudré to, co od nynějška Archimedes řekne nebo učiní. Tímto malým přístrojem si získal Archimedes takové neobyčejné vyznamenání.

A co máme říci o Bohu, staviteli podivuhodného stroje všehomíra? Nemáme vychvalovat jeho moudrost, když se zadíváme pouhýma očima, nebo ještě dalekohledem nebo drobnohledem do velkých tajemství vesmíru, až nás z toho chytá závrať? Archimedovu moudrost uznávat zavazovalo nařízení krále, moudrost Boha uzná-

vat jako největší, absolutní, nás nutí celý vesmír. Proto vyznávejme nadšeně s žalmistou Páně: „Jak četná jsou díla Tvá, Hospodine! Všechny věci učinil jsi moudře (Ž. 103, 24), Tvá moudrost nemůže změřena být.“ (Ž. 146, 5.)

4. NEJVÝŠ DOBRÝ.

I. Knížata a králové dostávali v dějinách různá příjmení. Ludvík XIV. byl nazván „Králem slunce“. Jiný se jmenoval Karel „Od-vážný“, Ludvík „Přísný“, Vilém „Zbožný“, atd. Nejpěknější pří-jmení dostal však bavorský kurfiřt Max „Dobrý“. Že si tohoto pří-jmení zasloužil, ukázal v roce 1770. Když se kdysi v sobotu vracel z kostela, kde byl na mši svaté, obklopily ho zástupy hladovějícího lidu. Ihned jim rozdál všechny peníze, které měl u sebe a dal ještě nakoupit v Horní Italii potraviny a prodával je za mírné ceny. A přece ve skutečnosti je dobrý jedině Bůh (Mat. 19, 17), jehož do-brotu rovněž poznáváme z tvorstva.

II. 1. Co nazýváme dobrým? Předně to, co má vše, co podle své přirozenosti má mít. Udělá-li někdo věc, prohlížíme ji pečlivě a neshledajíce na ní vady, pravíme: „Dobrá.“ V prvním významu d o b r ý z n a m e n á t o l i k , j a k o d o b ř e , m o u d ř e u d ě l a n ý. Jestliže pozorujeme svět, jak moudře a účelně je stvořen, pak z této moudrosti a účelnosti též poznáváme dobrotu Boží, jež se nám zde jeví. Jak tedy je Bůh dobrý, když tak dobře stvořil a řídí celý svět!

2. Za druhé nazýváme dobrým toho, kdo nemá klidu, dokud se s někým nesdělí o to, co má, nebo ví. Dobrota v tomto s m y s l u j e d á v á n í m sebe. I v tomto smyslu Bůh je nanejvýše dobrý. Proč vůbec stvořil svět? Mohl něco z něho mít? Naopak, svět má vše od Boha, který je prapříčinou všeho. Co tedy mohlo být Bohu pohnutkou, aby svět stvořil? Jedině dobrota Boží, jež Boha nutkala, že chtěl vedle sebe mít i jiné bytosti, jimž přál to nejdoko-nalejší, totiž bytí a stvořil je. Tedy z bytí tvorstva poznáváme dobrotu Boží, jež je všeho bytí původcem.

3. Za třetí nazýváme dobrým toho, kdo máje rozum a mravní odpovědnost, miluje a koná dobro a zavrhuje zlo. Ve vítězství dobra nad zlem, světla nad tmou, slušnosti nad barbarstvím, též poznáváme dobrotu Boží. Dějiny lidstva jsou nám otevřenou knihou, v níž se dočítáme o této dobrotě Boží, projevu-jící se mocným znemožněním zla. Jak tedy dobrý je Bůh, jenž zlo zavrhuje a dobro chrání.

Ovšem, že jsou lidé, kteří dobrotu Boží ve světě nepoznávají. A proč? Protože buď pro lidskou nevědomost neznají větší dobro, jež ze zdánlivých zel vzchází, nebo nemajíce jemného sluchu pro píseň dobrotivosti Boží, nevnímají ji v přírodě. Jak zcela jinak dobrotu Boží poznávala jemná duše svatého Františka Assiského.

Jednoho dne přišel naprosto vyhladovělý s bratrem Maseo do jedné vesnice. Žebrali si chleba a sešli se potom za vesnicí u studánky. Tam složili své krajíčky chleba na plochý kámen a František zvolal: „Můj bratře, Maseo, nejsme hodní tak velikého pokladu!“ Když ta slova vícekrát opakoval, podívil se Maseo: „Otče, jak můžeš mluvit o pokladu, kde je tolik chudoby, a kde chybí tolik nutných věcí? Není tu ani ubrusu, ani nože, ani prkénka na rozkrájení chleba, ani misek, ani domu, ani stolu, ani služebných.“ Tu řekl František: „Právě to považuji za velký poklad, že tu není ničeho, co udělala lidská ruka, nýbrž všechno, co tu je, připravila nám dobrota Boží. Od věčnosti Bůh věděl, že sem přijdeme unaveni a hladoví. Proto dal pro nás vyrůstí tomuto stromu, aby nám dal svůj stín. A položil sem tento krásný, plochý kámen jako stůl. A abychom mohli uhasit svou žízeň, poslal nám ze země tento čistý, chladný pramen. Ó, bratře Maseo, jak dobrý je náš Bůh!“ Když to mluvil, kanuly mu ze zářících očí slzy vděčnosti na vyhublou tvář, a odtud na suchý chléb, který požíval s takovou vděčností.

III. Kéž i my jako sv. František poznáváme z tvorstva dobrotu Boží podle výzvy žalmistovy: „Chvalte Hospodina, neb je dobrý, neboť na věky milosrdenství jeho!“ (Ž. 135, 1.)

5. DUCH

I. Jestliže Bůh je všudypřítomný, je také nehmotný.

II. Všechny bytosti dělíme na hmotné a nehmotné. Hmotou rozumíme to, co svými smysly vnímáme. Hmotou je omezena místem a prostorem. Toto omezení vidíme v různém stupni. Největší omezení je u těles, jež jsou přesně a neměnitelně omezena. U kapalin je toto omezení menší, neboť svým rozléváním se ve dvou směrech zaujímají více míst než tělesa. U plynů omezení místem je ještě menší, ježto plyny svou snahou se roztahovat ve třech směrech, zaujímají ještě více míst než tělesa a kapaliny. Konečně jsou různé síly, jako elektřina, magnetismus, světlo, teplo atd., které vše pronikají a zdají se vůbec neomezeny místem a prostorem. Čím méně jsou věci omezovány místem a prostorem, tím více našim smyslům unikají. Tělesa hmotná poznáváme všemi smysly, plyny již jen některými, třeba jen čichem, ostatní, jako některé síly, třeba vůbec ne. Pozorujeme tedy jakési stupňování v odhmotňování, které přechází až v zjevy, jež vůbec nelze smysly vnímat a místem a prostorem omezovat, jako jsou na příklad zcela nehmotné naše myšlenky. Ty nemůže nikdo smysly poznat, a přece není možno pochybovat o jejich jsoucnosti, jež se projevuje zachycena v účincích. Myšlenka se zachytí ve hmotě a bez myšlenky by nebylo možno ani něco hmotného tvořit. Proto myšlenka je prvnější skutečností než věci hmotné. Proto je odlišujeme od všeho hmotného, smysly poznatelného a nazýváme nehmotnými či duchovními. Do této říše spadá pro svou všudypřítomnost, čili místem a prostorem neomezitelnost, Bůh.

Bůh není však jen bytostí nehmotnou jako nějaká tajemná, nepoznatelná a vše pronikající, ale při tom slepá síla, jak tvrdí t. zv. pantheisté, nýbrž bytost nehmotná, mající nejvyšší rozum a nejdokonalejší vůli, projevující se svým nejdokonalejším úkonem, dobrotou. **N e h m o t n o s t v š a k s p o j e n o u s r o z u m e m**

a vůlí n a z ý v á m e d u c h e m. Duch je ten, jenž má rozum a vůli, těla však nemá, říká katechismus. Proto další vlastnost Boží poznáváme, že Bůh je duch. Duch však nese sebou pojem osobnosti. „Osobnost je ojedinělá podstata rozumové přirozenosti,” praví filosof Boetius (S. Th. 1, q. 29, a. 1). Pro svůj rozum a vůli je Bůh skutečnou osobou. Zvíře, nemající rozumu a vůle, nemůže nikdy být osobou. Tímto způsobem docházíme z tvorstva k poznání Boha osobního (skutečné osoby) jako ducha. Tím se lišíme od pantheistů a deistů, kteří sice též mluví o Bohu jako prapříčině veškerenstva, ale nepřipouštějí jeho poznání světa. Spíše mluví o něm jako o nám nepoznatelné prapříčině světa, pod kterou si může každý představovat co chce, jen ne skutečnou osobu, bytost rozumnou, svět znající a řídící. Kdo by však mohl pochybovat o jsočnosti Boha osobního, skutečného ducha?

Když císař Napoleon dlel po své porážce jako vězeň na ostrově Svaté Heleny, pravil k němu jednou v řeči, týkající se náboženských problémů, jeho generál Bertrand, člověk v Boha nevěřící: „Co je Bůh? Vždyť jste ho neviděl!” a Napoleon mu odpověděl: „Vy jste mého ducha též nikdy neviděl a kolikrát jste řekl pro mé válečné umění a vítězství na bojištích: ‚Císaři, vy máte velkého ducha.‘ Nuže, co jsou má vítězství proti dílům Všemohoucího? Co jsou ty nejslavnější válečné činy proti pohybům těles nebeských? Jestliže ze skvělých činů člověka poznáváte jeho velkého ducha, kterého jste přece neviděl, proč nechcete z velikolepých děl Stvořitele všehomíra poznat jeho neviditelného tvůrce, Ducha Božího?”

Jestliže Bůh je duch, plyne z toho jako další, že je neměnitelný, v ě č n ý. Jedině hmota podléhá zkáze, stále se mění. Co není hmotné, je nezkazitelné, věčné. Myšlenka také je věčná. Máme-li zachyceny myšlenky starověkých mudrců, zůstávají stejně platné jako před tisíci lety. Změnilo se na příklad něco na větě Pythagorově? Zůstává stále nezměněna, věčná. Možno však něco podobného říci i o něčem hmotném? Vidíme, že kolem nás všechny věci se mění, vše je nahodilé. Může a nemusí být. To však znamená, že nic nemá své bytí ze sebe, jak jsme si již řekli, nýbrž od někoho, kdo je prapříčinou všeho bytí, od Boha, jenž je neměnitelný, s á m o d s e b e.

Jako prapříčina všeho vše musí obsahovat. Nemohl by dát, co by sám neměl. Má tedy vše, je n e j v ý š d o k o n a l ý. Jako takový musí však být i z c e l a j e d n o d u c h ý. Neboť složitost vždy dokazuje nedokonalost. Složením se dostává právě něco, co ještě scházelo. Pojem nejvyšší dokonalosti nám ukazuje, že Bůh musí být j e n j e d e n. Kdyby totiž nebyl jeden, neměl by všechnu dokonalost, ne tu, kterou by měl druhý Bůh. A kdyby si byli ve všem rovni, chybělo by mu bytí toho druhého. Konečně je-li pojem Boha pojmem prapříčiny všeho bytí, kdyby bylo více Bohů, nebyl by Bůh jeden příčinou všeho, totiž druhého Boha, nebyl by Bohem. Z uvedených již vlastností Božích pak vyplývají i ostatní. Když je Bůh nejvyšší r o z u m n ý, j e i m o u d r ý, když je vš u d y p ř í t o m n ý, j e i v š e v ě d o u c í, když je nejvyšší d o b r ý, j e i s p r a v e d l i v ý, m i l o s r d n ý, s v a t ý, p r a v d o m l u v

n ý, v ě r n ý, když je bytostí nejvyšš dokonalou, je i v š e m o -
h o u c í.

III. Již zmíněný vladař syrakuský Hiero dal moudrému Simonidesovi otázku: „Řekni mi, co je Bůh?“ Mudrc si vyžádal den na rozmyšlenou. Den uplynul a on prosil ještě o dva dny, pak o čtyry, potom o osm. Konečně řekl svému již netr-
pělivému vladaři: „Čím více přemýšlím o té otázce, tím je mi odpověď těžší.“

Proto říká sv. Augustin, že je Bůh nevýslovný. Mnohem snáze umím říci, co není Bůh, než co je. Poznávám z tvorstva, že Bůh ne-
může být něco malého a omezeného, něco nerozumného, něco ne-
dobrého, něco hmotného, nýbrž jako prapříčina všeho bytí, jejíž
podstatou je bytí samo (odtud jméno Jahve, t. j. „Ten, jenž je“),
bytost nejvyšš dokonalá, skutečná osoba, původce či Otec nebo Stvo-
řitel veškerenstva. Proto s plnou jistotou, tak velkou, jakou o ničem
jiném nemám, takže bych hlavu na to mohl dát, musím vyznat:
Věřím v Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země.

III. SLÁVA BOŽÍ ÚČELEM VEŠKERENSTVA

I. Poznali jsme rozumem ze světa jako prapříčinu a tvůrce veškerenstva Boha. Ale Bůh je nejen původcem všeho, nýbrž i cílem veškerenstva, pro něhož vše jest.

II. 1. Každá rozumná bytost, když něco činí, musí mít nějaký cíl, pro který to činí. Nadarmo nikdo rozumný nic nedělá. Je tedy zřejmé, že Bůh, jako bytost nejvyšší rozumná, při stvoření veškerenstva musil též mít nějaký cíl. Jaký však cíl to mohl být? Cílem je to, pro co něco děláme. Ještě nám něco chybí, potřebujeme toho, jsme na tom závislí. Takového cíle mimo sebe Bůh jako bytost nejvyšší dokonalá, ničeho nepotřebující, od ničeho nezávislá, nemohl mít. Když tedy Bůh pro svou moudrost musil mít při stvoření světa nějaký cíl, ale tento cíl pro Boží dokonalost nemohl být mimo Boha, nezbyvá, než aby tento cíl byl v Bohu, totiž aby vše, co bylo stvořeno, bylo stvořeno pro Boha. Bůh svou dobrotou, jejíž vlastností je konati dobro, dávat, byl puzen, aby dal bytí svým tvorům. A všichni tito tvorové nemohou mít jiného posledního důvodu svého bytí, než aby o dobrotě Boží svědčili, ji oslavovali.

2. Každé zdařilé dílo vypráví o dovednosti svého původce, vzdává mu čest a dělá slávu. Pohlédneme-li na nějaký slavný obraz, sochu nebo jiné umělecké dílo, chválíme mistra, jenž to vytvořil. Tak i veškerenstvo chválí Boha a slávu mu vzdává jako nejdokonalejšímu umělci, jenž vše stvořil. Při pohledu na vycházející slunce, na hvězdnatou oblohu, na zasněžené hory, nedozírná moře, na kvetoucí sady a louky, při pohledu kamkoliv do přírody, derou se nám z úst slova želmistova: „Jak podivuhodná jsou díla tvá, Bože!“ (138, 14.) Tímto způsobem i člověk, jako každý tvor, velebí a chválí Boha svým bytím, třeba by to sám nechtěl a byl tím největším popěračem Boha. Neboť chválí Boha důmyslností a obdivuhodností svého těla, svých schopností duševních, celou svou bytostí tak, jako celá příroda. Ale to nestačí. Člověk vyniká nad celou přírodu rozumem a vůlí, čímž si vše ostatní na světě podřídil. A proto i rozumem a vůlí musí Boha oslavovat. Jestliže vše na světě má směřovat k Bohu, jenž je cílem veškerenstva, pak i lidský rozum a vůle. Rozum má Boha poznávat a vůle milovat.

To je účelem bytí člověka. Milovat nejvyšší dobro, Boha, jak vznešený to účel! Nic nemůže být vznešenějšího nad lásku. Bůh stvořil svět proto, aby byl milován. A milován může být od člověka, který pro svou přirozenost, obdařenou rozumem a vůlí, jedině je schopen lásky. Účelem veškerenstva je oslava Boží. Té se však Bohu nejvíce dostává od člověka jeho láskou. Vše má směřovat k Bohu. Nejdokonaleji však směřuje člověk svou

Dr. Kajetán Matoušek: PROČ KATOLÍK VĚŘÍ? (Pokračování)

láskou a korunuje směřování veškerenstva k Bohu. Proto vše je stvořeno pro člověka, člověk pak pro Boha. Pokud věci člověku slouží, aby mu pomáhaly žít a k Bohu směřovat, má jich člověk užívat, pokud by člověka od Boha oddalovaly, musí se jich člověk zdržovat. Tak jsou seřazeny cíle všech tvorů pod cílem člověka jako nejdokonalejšího a všechny směřují k Bohu, jenž je cílem veškerenstva.

III. Mezi koroptvemi se stává, že jedna druhé sebere vajíčka, aby si je vyseďela, a to buď z touhy po mláďatech, buď z hlouposti, že nerozezná svých vajíček. A hle, podivná a dokázaná věc: Koroptvička, která se vylíhne a opeří pod křídly cizí koroptve, opustí ji ihned, zavolá-li ji její pravá matka, která snesla vajíčko, z něhož se vylíhla. A následuje ji s láskou, která byla tajna a skryta a takřka dřímala na dně přirozenosti, ale když našla svůj předmět, procitla náhle a pudila koroptvičku k její první povinnosti.

Zrovna tak je tomu podle výkladu sv. Františka Saleského (*Traité de l'amour de Dieu* 1, 2, I., 16) i s naším srdcem. Třebas je chováno a živeno jako věci tělesné, krásné a pomíjející, chováno takřka pod křídly přírody, přece při prvním pohledu na Boha, při první zvěsti o NĚm, rázem se probouzí přirozená a prvotní náklonnost k NĚmu, která jako by byla spala a jako by nebyla, náhle se objevuje jako jiskra z popelu, aby vznítla naši vůli k nejvyšší lásce, jež náleží Pánu a první příčině všech věcí, Bohu.

Láska k Bohu, nejvyššímu dobru, nejhodnějšímu vši lásky, je posledním cílem lidského života. Od Boha, první příčiny všeho bytí jsme vyšli, k NĚmu jako poslednímu cíli svého života máme i směřovat.

IV. EXISTENCE LIDSKÉ DUŠE

I. Rozum a vůle člověka, jimiž má k Bohu směřovat, jsou projevem lidské duše, z níž a z těla se skládá člověk.

II. 1. Je zřejmé, že člověk se liší od ostatního tvorstva zvláštní schopností, zvanou rozumem. Tímto rozumem umí člověk usuzovat, jednat důmyslně, nepravidelně podle různých okolností. Takovouto schopnost nenajdeme u žádného jiného živočicha. Mnozí z nich se zdají také rozumní, ale nemají této schopnosti. Jejich účelné jednání je řízeno pudem nebo dresurou. Neumějí však usuzovat, podle okolností různě jednat. Nikdy nejsou schopni přemýšlení, a proto řeči, úsudku, počítání, prostě života rozumového. Nemají též svobodné vůle. Jsou nuceni vždy jen pudem. Zvíře si nemůže poručit nepřijímat pokrmů, když má hlad, není schopno různých dobrovolných odříkání. Není schopno lásky, smyslu pro krásu, umění, prostě vyššího duchovního života. Rozum a vůle jsou schopnosti zcela nemotné. Neboť nepotřebují k svému jednání žádné hmoty. Ostatní schopnosti naše, které jsou hmotné, jako naše smysly, potřebují k svému jednání hmoty. K vidění potřebujeme kmitání světla,

k slyšení kmitání zvukových vln, k čichu rozprášených částicěk ve vzduchu atd. K myšlení však a k úkonům vůle nepotřebujeme žádné hmoty. Je samozřejmé, že každé jednání vychází z přirozenosti toho, co jedná. V chemii podle reakcí se pozná povaha látky, o níž jde. Strom ovocný rodí ovoce a bodlák rodí trny. Člověk dobrý jedná dobře, člověk zlý zle. Když tedy rozum a vůle jednají zcela nehmotně, je jisté, že samy též jsou nehmotné. Nemohou však jako schopnosti být bez nějakého podkladu, jako vidění nemůže být bez oka, slyšení bez ucha atd. Projevují nám tudíž zdroj, z něhož vycházejí, který však též musí být nehmotný, a který jako opak hmoty nazýváme duchovním či duší.

Jsou lidé, kteří tvrdí, že hmota se mění v ducha. Jak však je nerozumné toto tvrzení. Hmota je opakem ducha. Kdo co nemá, to si sám nikdy nedá. Nemá-li hmota ducha, nemůže být jeho zdrojem. Proč u ostatního živočišstva není života duchovního, když jejich anatomická soustava je stejně dokonalá jako lidská? Proč žádný jiný živočich neprojevuje alespoň nějaký nepatrný stupínek života duchovního? Není možno jinak odpovědět, než upřímným doznáním, že musí být v člověku něco, co není u žádného jiného živočicha, totiž duše, obdařená rozumem a vůlí. Bez ní by byly naše tělesné orgány jako nástroj bez umělce. Klavír sebe lepší sám od sebe nikdy nezahraje skladbu, vlastně různé skladby podle přání. Tak podobně i sebedokonalejší orgán tělesný sám není schopný života duchovního. Jako telefon sám nemluví, nýbrž předpokládá někoho, kdo do něho mluví, tak i nervová a mozková soustava nevytváří svou činnost sama ze sebe, nýbrž jen jako nástroj toho, co jí užívá, duše. Na špatný nástroj umělec sice špatně bude hrát, ale zahraje přece. Nemocným orgánem tělesným duše bude těžko jednat, ale bude jednat přece, což by bylo nemožné, kdyby toto jednání mělo vycházet jen z orgánu tělesného. Bez něho by nebylo žádné činnosti. A přece víme, že jako umělec i bez nástroje může vytvořit skladbu, jako zkomponoval hluchý Smetana Prodanou nevěstu nebo slepý Stanislav Suda v Plzni diktoval svou poslední symfonii, tak i mnoho lidí od narození slepých a hluchých, nemajících žádného spojení se světem, žilo normálním duševním životem. To dokazuje, že duševní život nevzniká ve smyslech a orgánech tělesných, nýbrž vychází ze zdroje vyššího, schopného jednat i bez tělesných orgánů, bez hmoty, a proto nehmotného, duchovního, z duše. Je-li však duše nehmotná, pak je i nesmrtelná, poněvadž jedině hmota se stále mění, podléhá zkáze. Co je nehmotné, jako na příklad naše myšlenky, je i věčné. Vždyť máme myšlenky starověkých mudrců a stejně jich užíváme jako oni, ať jsou to již různé věty Pythagorovy, Euklidovy a podobně. Nehmotností, rozumem a vůlí se podobá lidská duše Bohu, u Něhož jsme právě tyto vlastnosti poznali, ovšem že ve stupni daleko vyšším a dokonalejším.

Sv. Augustin vypráví o jakémisi lékaři Gennadiovi, jež nevěřil v lidskou duši a její nesmrtnost. Jednou se mu ve snu zdálo, že vidí mladíka v bílém rouchu s ním promlouvajícího. Mladík se táže: „Vidíš mne?“ „Ano, vidím tě,“ praví Gennadius. „Vidíš mne svýma očima?“ „Ne, to není možné, neboť mé oči jsou spánkem zavřeny.“ „Čím mne vidíš?“ „To nevím.“ „Slyšíš mne?“ „Ano.“ „Slyšíš mne svýma ušima?“ „Ne, vždyť tyto spí.“ „Čím mne slyšíš?“ „To nevím.“ „Mluvíš nyní?“ „Ano.“ „Tvými ústy?“ „Ne, má ústa jsou ve spánku zavřena.“ „Čím mluvíš?“ „To nevím.“ Na to zjevení mu pravilo: „Nuže hleď, nyní spíš a vidíš a slyšíš a mluvíš, ačkoliv tvoje ústa, oči i uši jsou ve spánku zavřeny. Tak přijde doba, kdy zemřeš, a přece budeš vidět, slyšet a cítit.“

Tento příklad chce objasnit, že náš duševní život není výsledkem úkonů našich tělesných orgánů, ba že je možný i bez nich, a proto předpokládá jiný zdroj než je tělo, a to nesmrtnou duši.

2. Ale i jinou cestou můžeme přijíti k poznání své duše. Měli jsme jiné tělo jako děti, máme jiné jako dospělí, a budeme mít jiné ve stáří. Po každé je to zcela jiné tělo. Ba lékaři tvrdí, že za každých sedm let se všechny látky a tudíž celé tělo vymění. **T ě l o s e t e d y m ě n í.** A přece je v nás něco, co se nemění, nýbrž co mi říká, že jsem to stále já, jak dítě, tak dospělý i stařec. Co je to? Tělo to není. Tak je to něco, co není tělo, ale je v těle, co se nemění, co je nositelem vědomí mé osobnosti, mého rozumu a mé vůle, prostě mého duševního života, co nazýváme duší.

3. Pozorujme umírajícího člověka! Žije, je to člověk. Poslední dech je mrtvolou. Jak ohromný rozdíl! Mrtvola již není člověk. Jsou to svaly a kosti. Nemůže se pohnout, není schopna slov, myšlení, citů. Je tato změna způsobena jen zastavením se srdce a krve? Pak by lékaři mohli uměle uvést v pohyb srdce i krev. Ale tato změna je způsobena něčím daleko jiným. Z těla něco zmizelo, co bylo zdrojem života, jeho myšlení a chtění, zmizela **d u š e, k t e r á p r á v ě č i n í r o z d í l m e z i ž i v ý m a m r t v ý m,** mezi člověkem a tělem bez duše.

4. Z vlastní zkušenosti je nám známo, že v nás je něco dvojího. Něco nižšího, tak zvaná stránka tělesná a něco vyššího, tak zvaná stránka duševní. Jak krutý boj mnohdy spolu svádějí! **T ě l o s i ž á d á m n o h é p r o t i d u š i.**

5. Konečně neceníme si u lidí prakticky více **d u š e n e ž t ě l a?** Kolikráte vidíme krásné tělo, ale s odporem se od člověka odvracíme s příslovím: Krásné jablko, ale uvnitř červivé. Co znamená ten vnitřek? A naopak mnohdy známe lidi nevzhledné, ale tak milé, jež nazýváme zlatou duší. A víme, že tato druhá, neviditelná stránka je cennější než vnějšek. Kolikráte se lidé milují ne pro tělo, jež není schopno vzbudit lásku, nýbrž pro krásu duše!

III. Jak je tedy zřejmé a pouhým rozumem poznatelné, že člověk má nesmrtnou duši! Proto o ní všichni lidé od pravěku věděli, a u všech národů, jak v minulosti, tak v přítomnosti, o této pravdě nebylo pochyby.

A touto duší člověk též musí směřovat k Bohu.

I jejím posledním cílem jako u všeho ostatního tvorstva musí být sláva Boží, kterou duše Bohu vzdává, když Ho svým rozumem poznává a svou vůlí miluje. Jestliže ostatní tvorstvo již svým bytím nezbytně Boha oslavuje, u lidské duše plnění tohoto cíle není nutností. Neboť Bůh obdařil duši vůlí a vůle předpokládá volbu, svobodu. Duše sama se může rozhodnout, zda chce Boha poznávat a milovat, a tak k svému cíli směřovat, či ne. Toto rozhodnutí však nemůže být ponecháno bez následků. K Bohu směřovat je něčím správným tak nečinít, něčím nesprávným. Proto Bůh, nejvyšší dokonalý, svatý a spravedlivý, musí se jinak zachovat k duši jednající správně a jinak k jednající špatně. Spravedlnost Boží předpokládá odměnit dobro a potrestat zlo. Duši k svému cíli směřující musí Bůh odměnit a tím zároveň ji přitahovat k jejímu cíli, duši k Bohu nesměřující musí Bůh potrestat a tím ji zároveň odstrašovat od neplnění její povinnosti. Vždyť bez této sankce by žádná duše neplnila to, proč vlastně byla složena, ježto Boha milovat je těžší než to nedělat. Nemůže však pro duši býti vhodnější odměny za její směřování k Bohu, než když Bůh splní její tužbu a dá se jí, tak že duše může na Boha patřit a z pohledu na tuto nekonečnou a nevyčerpatelnou krásu být věčně blažena, a zase naopak nemůže být vhodnějšího trestu pro duši o Boha nestojící, než když ji Bůh od sebe zavrhne a připraví ji o blaženost z vidění Boha, čímž je duši způsobeno nekonečné trápení. Tuto odměnu nazýváme nebeskou blažeností či spásou duše, tento trest věčným zavržením či peklem. Dokud duše je v těle, dává jí Bůh možnost volby. Odloučením se od těla, čili smrtí, končí doba volby a duši se dostává odměny nebo trestu. Poněvadž duše je nesmrtelná, nemůže Bohu uniknout a Bůh má dosti času, aby po smrti člověka duši ocenil podle jejich zásluh.

Jak hrozným je tedy neštěstím, když duše čas svého pozemského pobytu promarnila, nesměřovala k Bohu, a tím se připravila o svou spásu. V plné tíži se na ní splní slova Kristova: „Co platno člověku, kdyby celý svět získal, ale na své duši škodu trpěl? Jakou výměnu dá člověk za duši svou?“ (Mat. 16, 26.) Nejdůležitějším proto pro každého je hledět spasit svou duši, nezapomínat na ni.

Malé děvčátko slyšelo kdysi slovo „duše“. Pak se o samotě tázalo matky, zda matka má také duši. Když matka přisvědčila, chtělo děvčátko duši své matky vidět, a bylo velmi zarmouceno, když mu matka řekla, že duši není možno vidět. Tento smutek dítěte vnukl matce slovo, že někdy bývá duši viděti v očích. Dceřuska se za chvíli vyhoupla matce na klín, zadívala se jí do očí a najednou zajasala: „Maminko, já vidím tvou duši. Ale ona vypadá jako malé děvčátko!“ Viděla totiž ve zřítelnících matčiných svůj obrázek. A přece skutečnost je zcela podle tohoto příběhu. Pozorný člověk může skutečně viděti duši člověka v jeho očích, v jejichž výrazu se duše odráží. Již staré přísloví praví: „Okno-okno do duše“. Vidíme duši dítěte i ve starých očích, vidíme duši starce i v mladých očích, vidíme podobu světce i podobu zločince.

Pamatujme tedy na to, že máme skutečnou, nesmrtelnou duši, aby nám neplatila výčitka písně: „Jednu duši máš, a tak málo o ni dbáš?”

V. POTŘEBA ZJEVENÍ BOŽÍHO

I. Z dosud námi poznanych pravd: existence Boží, existence lidské duše a slávy Boží jako cíle veškerenstva plyne i pravda čtvrtá, nutnost jednoho pravého náboženství. Neboť jestliže posledním cílem člověka je oslavovat Boha, pak není člověk od Boha nezávislý, nýbrž je k němu vázán určitým vztahem či poměrem, daným skutečností tvora a Tvůrce, jemuž říkáme náboženství.

II. 1. Jak již naše české slovo vystihuje, n á b o ž e n s t v í z n a m e n á, jak se člověk dívá na Boha, či jeho p o m ě r k B o h u. Z předešlých úvah je jasné, že tento poměr nezávisí od člověka, nýbrž od Boha. Bůh je příčinou veškerenstva, tedy i člověka. Nikdo se sám neučinil, sobě nikdo život a bytí nedal, nýbrž dostal je od Boha. Ale nejen že jsem od Boha vyšel, nýbrž mám i k němu jako k svému cíli směřovat. Tím je dán můj poměr k Bohu a obsahuje tři prvky. První již stávající: skutečnou závislost člověka na Bohu jako jeho východisku a cíli. Druhý prvek: Uznání rozumem této závislosti se strany člověka. Třetí prvek: aby člověk svou vůlí ji chtěl vyznávat v celém svém životě. V tom spočívá pojem náboženství.

2. Nemohu tedy žít, jak bych sám chtěl, nebo svůj poměr k Bohu si určovat podle svého, jak se mnozí lidé domnívají, tvrdíce, že mají své náboženství. Cožpak může podřízený k nadřízenému svůj poměr určovat si sám podle svých nápadů? Může jej zdravit, oslovovat a vůbec se k němu chovat podle své chuti nebo podle toho, jak si nadřízený přeje? Víme ze zkušenosti, že tento poměr je nám dán nadřízeným samým nebo dokonce úředními předpisy. Nevím, jak by dopadl člověk, tento poměr nezachovávající a pak se vymlouvajícím, že ctí představeného, ale podle svých vlastních názorů, jak jemu se líbí. Proto je i jasné, že ani člověk si nemůže žít podle sebe, nýbrž podle Boha, čili že n á š p o m ě r k B o h u, či n a š e n á b o ž e n s t v í m u s í b ý t t a k o v é, j a k ý m j e c h c e m í t B ů h. Když tedy náboženství nezávisí od člověka a není mu ponecháno na jeho libosti, nýbrž je stanoveno vůlí Boží, musí být též j e n j e d n o.

3. A které náboženství bude správné? Jaký Bůh chce, aby měl člověk k Němu poměr, čili jak aby žil? To musí Bůh dát člověku nějak vědět. A jak? Předně rozumem, kterým, jak jsme viděli, člověk může poznat Boha a svou závislost na Bohu. Jak tuto závislost má vyznávat, čili jak žít, to též může poznat svým rozumem, pravícím mu, že Bůh, jako bytost nejdokonalejší, si nemůže přát leč dobro. Co je dobro a co je zlo, to poznává rozum lidský a napomáhá mu v tom zvláštní hlas v našem nitru, tak zvané lidské svědomí.

Svědomy má již i malé dítě, červenající se při první lži, v níž poznává zlo, má je i ten nejprimitivnější člověk. Rozumem a svědomím člověk může poznat vůli Boží. Poněvadž však láska znamená chtít dobro, jež milovaný si přeje, milovat Boha, což je cílem člověka, znamená plnit vůli Boží. Proto člověk, který se řídí rozumem a svědomím, miluje Boha, směřuje k svému poslednímu cíli, může dojít spásy, má správný poměr k Bohu, žije ve správném náboženství. Již i u nejstarších a nejprimitivnějších národů nalézáme toto náboženství, založené na rozumu a svědomí, které nazýváme přirozeným. Je možné každému, a proto i povinností každého člověka.

4. Než víme, jak často lidský rozum se snadno zatemní a svědomí se otupí. Jak i kulturní lidé, ba celé národy (nacisté) rozumově i svědomím tak pobloudili, že bychom to ani nevěřili, kdybychom se sami o tom nepřesvědčili! Dějiny nám rovněž ukazují, jak rozum lidský mnohdy selhal a Boha špatně poznával. Na příklad staří Egypťané, jinak velmi kulturní národ, dovední stavitelé vysokých pyramid, Boha uctívali v kočkách, chrobácích, býcích a jiných zvířatech. Jak však teprve se otupilo lidské svědomí, když na příklad Amonité přinášeli svému pohanskému bohu Molochovi dětské oběti! Socha Molochova byla kovová a dutá, půl člověka a půl býka. Ruce byly vztaženy do předu a držely velikou měděnou mísu. Před obětí sochu rozžhavili a na mísu položili nevinné dítě, které spadlo otvorem do břicha modly a v malé chvíli bylo žárem spáleno. Pohanské bohyně Astarta, Venuše, Cybele, byly uctívány prostitutací, orgiemi, nemravnostmi. Jak hluboko poklesl stud, svědomí a lidský rozum!

5. Z toho je vidět, že ač by mohl stačit zdravý rozum a svědomí člověka, přece ovlivněny vášněmi a špatnými náklonnostmi selhaly, a proto je třeba, aby Bůh člověku jasněji zjevil, co od něho žádá, čili jaké chce od něho náboženství. — Tvrdíme, že je nutné náboženství zjevené, jež by utvrdilo a doplnilo náboženství přirozené. Je-li však nutné, pak Bůh, nejvyšší dokonalý a dobrý, je také musí lidem dát a na nich je, aby je přijali.

III. Ve Skutcích apoštolských (9, 1—10) čteme, jak zuřivý farizej Šavel z Tarsu, přesvědčen, že křesťané jsou nepřáteli Božími, jel do Damašku je pozatýkat a vyhubit. U bran města se mu dostává zjevení Božího, v němž poznává svůj omyl. Ihned je ochoten zanechat svého dosavadního jednání a činit jen to, co Bůh od něho žádá. „Pane, co chceš, abych činil?“ táže se.

Kéž i my máme podobnou ochotu k plnění vůle Boží a výrazem naší touhy je stejná otázka: „Pane, co chceš, abych činil?“, zodpověděná nám pravým zjeveným náboženstvím.

VI. ZÁZRAK PRŮKAZEM ZJEVENÍ BOŽÍHO

I. Zjeviti znamená dát vědět. Člověk může druhému dát něco vědět nebo sám nějaké vědění přijmout nejsnadněji četbou nebo slyšením. Poněvadž však všichni lidé, alespoň ne v dřívějších dobách, neuměli číst, nejvhodnějším způsobem dorozumívání mezi nimi bylo živé slovo. Proto i Bůh při svém zjevení by měl užít jako nejvhodnějšího tohoto způsobu, řeči. Mohl by sice způsobit zvuky mluvených slov, ale lidé slyšíce je a nic nevidíce, neměli by jistoty, že se neklamou, a že Bůh skutečně mluví. Vhodnějším tedy způsobem by bylo, aby Bůh vzal na sebe podobu člověka a jako takový lidem řekl své zjevení. Než zde je třeba, aby se skutečně prokázal, že je tím, za kterého se vydává, totiž Bohem. Nemá-li někdo dokumentů, je třeba, aby dokázal svým jednáním, že je tím, za něhož se vydává. Za starých dob mistr, přijímající tovaryše, pohlédl, jak začíná pracovat a ihned poznal, zda-li je skutečným odborníkem nebo podvodníkem. Již jsme viděli, že jednání vždy vychází z přirozenosti a nemůže být jiné, než jakou je přirozenost. A tak rovněž, kdyby Bůh lidstvu v podobě člověka dával své zjevení, musil by dokázat své božství takovým jednáním, které je možné jedině Bohu a nám jako božské poznatelné. To však je pojem zázraku.

II. 1. **Z á z r a k** je událost smysly poznatelná, mimořádná a božská. Smysly poznatelná, poněvadž jinak člověk nemůže vnímat vnější události. Mimořádná, t. j. nastalá mimo řádné přírodní zákony. Není však jejich porušením nebo výjimkou, nýbrž účinkem, způsobeným zvláštním Božím zásahem, nezávisle od obyčejných přírodních zákonů. Božská, t. j., která se nemůže přisoudit leč Bohu. Stačí, uváží-li se povaha, způsob a okolnosti, podle nichž není možno ji přičísti přirozené příčině. Proti námitce, že dosud nevíme, co vše příroda může učinit, odpovíme, že víme, co příroda učinit nemůže, totiž to, co je nad její síly, kde by účinek přesahoval schopnost příčiny. Proto v takovém případě je třeba předpokládat příčinu mimo přírodu, Boha. Kdyby zde měly působit síly přirozené, nebyl by to zjev nepravdělný. Tyto síly by porušovaly ostatní zákony přírodní, odporovaly by jim a příroda by byla proti sobě.

2. **M o ž n o s t z á z r a k u** plyne z poznané existence Boží. Bůh původce a Pán všech zákonů přírodních, jako zákonodárce není jimi vázán a může, jsa všemohoucí, jednat mimo ně. Přírodní zákony pouze vyžadují, aby za působení všech a pouhých přirozených příčin a za splnění všech nutných okolností, následoval účinek. Nic však nebrání, aby nějaký činitel zasáhl k vytvoření nových příčin neb k odstranění nebo k změně okolností, za kterých zákony přírodní působí své účinky. To se děje často i působením věcí hmotných nebo i lidí, působících zjevy, zdající se odporovat zákonům přírodním. Na př. u letadla, jež, ač je těžší vzduchu, nepadne k zemi. Jestliže člověk může zasáhnout k dosažení nebo zamezení nějakého

účinku podle své vůle, tím spíše Bůh. Člověk ovšem nemůže způsobit zázrak, poněvadž musí jednat podle zákonů přírodních, třebaš jiných a podléhá jim. Bůh však, jako původce zákonů přírodních, může jednat nezávisle na nich, jsa jako příčina veškerého bytí všeho pánem. Bůh svou všemohoucností může přímo učinit, co obyčejně působí prostřednictvím druhých příčin, ba i to, co převyšuje přirozené síly.

3. **P o z n a t e l n o s t z á z r a k u** je též možná. Neboť zázraky jsou události smysly poznatelné. K poznání, že jsou mimo zákony přírodní, stačí, všimnout si povahy věci nebo okolností. Ty ukáží, že není poměru mezi použitým prostředkem a dosaženým výsledkem, který není proto možno přisoudit leč činiteli nadpřirozenému. Dále ve zjevech přirozených je vždy pravidelnost, takže tytéž příčiny za těchže okolností působí vždy tytéž účinky. Ale u zázraku je účinek mimořádný. Za třetí je vždy třeba určitého času k dosažení výsledku od příčiny, což není právě u zázraku, který povstává rázem. Jako zásahy Boží se dají zázraky poznat z povahy a okolností události. Z povahy, jestliže přesahují přirozené síly, takže se mohou přisoudit jedině Bohu, jako na příklad vzkříšení z mrtvých. Vždyť původcem života je jedině Bůh. Z okolností, jestliže způsob i výsledek je rozumný, dobrý a Boha důstojný. Bylo by proto nerozumné vysvětlovat takové jevy neznámou příčinou, jestliže všechny okolnosti ukazují jako původce Boha.

Tak skutečný zázrak v tomto pravém smyslu, jako projev všemohoucnosti a působení Boha, stává se zcela jistým potvrzením zjevení Božího, a to buď přímo, děje-li se zázrak jako na potvrzení nějaké pravdy neb nepřímě, je-li zázrak na potvrzení někoho jako vyslance Božího.

III. Ač vidíme, že zázrak je něčím, co není proti rozumu, ba naopak plyne z rozumového poznání existence Boží jako logický důsledek, přece někteří lidé možnost zázraku popírají. Nemají žádného rozumového důkazu proti možnosti zázraků, leč jen otázku: „Proč se zázraky již nyní nedějí?“ Co na to říci? Zázraky se dějí ještě i dnes a budou se dít i dále. Ke každému svatořečení, kterých je v poslední době dosti, je třeba čtyř nepochybných zázraků. Kdyby jich nebylo, nebylo by ani svatořečení. Ale máme ještě snadnější důkaz, a to Lurdy. Tam se zázraky staly a stále dějí. Od roku 1883 je tam zvláštní lékařský úřad, v němž jsou vynikající učenci, universitní profesori, znamenití lékaři, v stálém počtu 40, a každý další lékař bez rozdílu má tam přístup. Tito lékaři prohlížejí příšle nemocné a činí jisté diagnosy. Když se z nemocných někdo v Lurdech náhle uzdraví, toto uzdravení je nepochybně zjištěno a věda lékařská je nedovede přirozeně vysvětlit, jako na příklad při tuberkulose, kde již plíce jsou pryč, při rakovině rozleptavší tkáň, při kostižeru, slepotě atd., pak zdravý náš rozum nám říká, že je to zázrak. Mlčeti o Lurdech je zlomyslnost, popírat tamnější události je pošetilost.

Vždyť se tam každý může jet o tom přesvědčit na vlastní oči. Kdo však i zde zázraky popírá, činí jako ten, kdo by zavřel oči a tvrdil, že je tma, ač slunce svítí. S tím se nedá mluvit. My však víme, že zázraky jsou možné a jsou nám důkazem činnosti Boží.

VII. PRAVOST, NEPORUŠENOST, VĚROHODNOST EVANGELIÍ

I. Po poznání možnosti zázraku je důležitou otázkou, zda se zázrak skutečně stal. Co se v minulosti stalo, víme z vědy historické, zakládající se na zachovaných nám zprávách z minulosti. Jestliže máme o nějaké události zachovanou zprávu původní z té doby, neporušenou a věrohodnou, nemůžeme o ní pochybovat. O mnohých zázracích nám vyprávějí evangelia. Abychom měli jistotu, zda se tyto zázraky skutečně staly, je třeba prozkoumat historickou pravdivost evangelíí.

II. 1. *E v a n g e l i u m* je řecké slovo a znamená „*R a d o s t n o u z v ě s t*“, totiž o životě a učení *J e ž í š e K r i s t a*, jehož je životopisem. Jsou čtyři. Dvě evangelia napsali učedníci či apoštolové Kristovi, *M a t o u š a J a n*, a dvě evangelia napsali žáci apoštolů, totiž sekretář sv. Petra *M a r e k a* sv. Pavla *L u k á š*. Byla sepsána v řečtině, jež byla v době jejich vzniku, v prvním století po Kristu, obcovací a dorozumívací řečí tehdejšího světa.

2. Původní rukopisy se nám nezachovaly a není se co divit. Vždyť před 2.000 lety se knihy ještě netiskly, nýbrž jen opisovaly a byly proto velmi řídké a vzácné. První křesťané, pro něž byla evangelia napsána, chovali je sice ve velké úctě, ale přece častým užíváním, zejména při bohoslužbě, kdy se z nich předčítalo, tyto spisy se opotřebovaly a staly se nepoužitelnými. Originály byly opsány, a aby byly uchráněny před zneuctěním, podle tehdejšího zvyku byly uloženy do nádob a v zemi zakopány, takže není vyloučena možnost, alespoň některý originál evangelíí ještě nalézt. Z pozdějších opisů jako nejstarší se nám zachovaly zlomky evangelia sv. Jana na svitcích papyrusu z první poloviny II. století, chované v knihovně Rylandsové v Manchesteru. Celá evangelia jsou zachována v nejstarších a nejvzácnějších rukopisech na pergamenu (vydělané oslí kůži, trvanlivé a přečkavší tolik staletí) ze IV. století, t. zv. k o d e x u V a t i k á n s k é m, nazvaném podle místa jeho úschovy, a k o d e x u S i n a i t i c k é m, objeveném v klášteře na hoře Sinai a od roku 1934 chovaném v Londýně. Podle stavby popsaného materiálu a formy písma je vědecky nepochybné jako století jejich vzniku, století čtvrté. Víme však, že jsou to opisy, a tu se tážeme po době vzniku originálů. Jsou skutečně z I. století, kdy žil Kristus, abychom poznali, že evangelia vyhovují první podmínce historických pramenů, totiž že jsou pravá, sepsaná od současníků a očitých svědků Kristových, jimž se připisují? Vedle již zmíněných fragmentů pa-

pyrusových, dokazujících svou existenci, že evangelia nemohla býtí z pozdější doby než je druhé století, máme pro pravost evangelíí jako spisů z I. století důvody vnější, či svědectví osob hodnověrných:

a) Jsou to zejména první známý křesťanský katechismus Didaché z prvního století a Otcové apoštolští, žáci svatých apoštolů: sv. Klement Římský, sv. Ignác Antiochenský, sv. Polykarp a Papiáš, kteří zemřeli na konci století I. nebo začátku II. a uvádějí ve svých nám zachovaných spisech četná místa z evangelíí. Tím dokazují, že evangelia byla známa nejen jim, nýbrž i jejich čtenářům a tudíž i rozšířena již v prvním století. Papiáš výslovně uvádí sv. Matouše a Marka jako spisovatele „Řečí Páně“. Ještě důraznější svědectví máme z polovice století II. když spisovatelé

b) a pologeté uvádějí nejen citáty z evangelíí, nýbrž přímo označují jejich autory. Tak žák Polykarpův sv. Irenej, filosof sv. Justin, Kájus Římský, spisovatel zlomků Muratoriho.

c) Bludaři z I. a II. stol., kteří se neodvážili popírat pravost evangelíí, ač jim byla nepohodlná, a jen je překrucovali a nesprávně vykládali, aby je uvedli ve shodu se svou bludnou naukou, jako v I. stol. ebionité a nazareovci, ve II. stol. gnostikové Valentin a Tatián.

d) Pohané zlehčují evangelia jako spisy učedníků Ježíšových v první polovici II. stol. Celsus a v III. stol. Porfirius.

Důvody vnitřní či obsah a forma evangelíí:

Projdeme-li bedlivě evangelia, a uvážíme-li obsah i formu jejich, shledáme, že nelze jim nic vytknout, co by bylo ve skutečném odporu se zprávami, jež podávají hodnověrní svědkové jiní (Flavius, Tacitus, Suetonius) o okolnostech místa, času, osob (Heroda, Piláta, Krista), národů (Židů, Samaritánů, pohanů), poměrů politických i náboženských, z nichž knihy vzešly. Takového odporu však by se nebyli uchránili spisovatelé poapoštolští z II. stol., poněvadž v druhé polovině I. stol. se staly velké změny v Palestině. Střídali se králové, vladaři, města měnila jména, některá byla pobořena, jiná vznikla. Dnešní vykopávky potvrzují správnost líčení evangelíí o I. stol. Mimo to je psychologicky nemožno napodobovat trvale jinou osobu tak přiměřeně její povaze, vzdělání, způsobu vyjadřování se, aby se neobjevilo ani nejmenší podezření podvodu, zvláště když spisovatelé podle spisů samých byli lidé prostí bez vyššího vzdělání. Jeví důkladnou znalost Starého zákona a židovských obřadů i zvyků, užívají řečtiny z doby Kristovy s hojnými hebraismy, líčí věci a Krista tak živě, jak jedině bylo možno tomu, kdo Krista viděl a s ním obcoval nebo alespoň od jeho důvěrných společníků byl poučen. Z toho všeho je jisté, že evangelia pocházejí z I. stol., a to od čtyř evangelistů, jimž jsou přičítána. Nestačí mít jen jistotu o pravosti spisu, nýbrž i o jeho neporušenosti, totiž že v něm nebylo nic podstatného ani přidáno, ani vynecháno. Je přirozené, že opisováním se vloudily do opisů různé

změny, ale nikdy rázu podstatného. Zachovalo se nám na 4.000 řeckých rukopisů (v kterémž jazyku, jako všeobecně za doby Kristovy po celém kulturním světě užívaném, byla evangelia v originále napsána) vedle několika tisíc prvních překladů v různých řečích. Srovnáním těchto rukopisů se dá poznat přepsání a dá se sestavit text původní, t. j. ten, v němž se většina nejlepších rukopisů shoduje, takže můžeme říci, že máme text neporušený. Velkou pomocí a kontrolou jsou hojné citáty z Církevních spisovatelů, od I. století, z nichž by se dala téměř celá evangelia sestavit. Podstatné změny nebyly ani možné pro rychlé rozšíření evangelií po všech krajích a úctu k nim u prvních křesťanů. Jestliže oni za pronásledování raději obětovali život, než by je vydali v ruce pohanů, nebyli by připustili ani nějaké změny v nich. Dokud evangelia nebyla rozšířena, jejich strážci byli sami evangelisté a jejich žáci, později pak všichni křesťané, kteří by hned odkryli padělatele a nebyli by strpěli žádné změny v knihách všem posvátných. Je tedy jisté, že evangelia jsou knihy podstatně neporušené.

Poslední podmínka historického pramene je jeho věrohodnost, to znamená, aby spisovatel se sám ani nemýlil, ani nechtěl jiné klamati, ani nemohl je klamati. A to u evangelistů je zřejmé.

M o h l i v ě d ě t p r a v d u : jako průvodci Kristovi byli svědky věcí, jež buď sami viděli nebo od jiných očitých svědků slyšeli. Správnému postřehnutí skutků stačil jim zdravý rozum a smysl, jež jsou patrné ze střídavého jejich vypravování. Přesnost, jasnost, s kterou vyprávějí, klid, který zachovávají, ukazuje, že nebyli blouznivci. Lehkověrnost nelze u nich připustit, poněvadž víme, jak malá byla jejich víra, známá nejvíce u nevěřícího Tomáše. Milovali sice Mistra, ale nedali se zaslepit láskou tak, aby pojímali jeho činy příznivěji, než byly vykonány. Často byli i mínění jiného než Pán, a hned mu to řekli, jako by mu domlouvali. (Matouš 16, 22; Marek 5, 25—31.)

C h t ě l i m l u v i t p r a v d u : neměli příčiny, proč by měli klamat. Nehledali si ani zisku, ani přízně, jichž se jim nedostalo, nebáli se ani pronásledování a smrti, které rádi postupovali. A proč by někdo trpěl a zemřel? Nikomu nestraní, ani vlastní chyby nezamtlují (Mat. 8, 24; Lukáš 9, 46). Nejsou mravně pokleslí, neboť jejich neporušený charakter vyniká z jejich spisů, projevujících hlubokou úctu k zákonu mravnímu. Líčí vše tak živě a důkladně, že se dotýkají i nepatrných okolností, osob, místa, času, jako očití a přesní svědkové.

M u s i l i m l u v i t p r a v d u . Vždyť v době, kdy psali, byli ještě na živu očití svědci věcí, o nichž vyprávějí, a to nejen jejich přátelé, nýbrž i nepřátelé, kteří by je byli usvědčili ze lži. Do Palestiny a Jerusalema přicházeli lidé z celého světa a měli dosti příležitosti, aby se sami přesvědčili a též i svým krajanům pověděli, jsou-li evangelisty klamáni či ne. Chtěli-li je získat, nemohli se blamovat nepravdou. Konečně celá postava Kristova i jeho učení je

tak vznešené, že by žádný člověk, natož tak prostý, jako byli evangelisté, dovedli ji vymyslet.

III. Výstižně praví o evangeliích Rousseau: „Vypravování evangelií, že by bylo bajkami? Můj milý, tak se nedělají výmysly. Nikdo nepochybuje o skutecích Sokratových, a přece nejsou zdaleka tak ověřeny, jako skutky Ježíšovy. Ostatně se tím nezmenšuje nesnáz. Neboť je mnohem nepravděpodobnější, že by více lidí společně tyto skutky vymyslilo, nežli, že je jeden člověk všecky vykonal. Židé by nikdy nemohli psát takovým způsobem a podávat taková mravní naučení. Pečeť pravdy, která je na evangeliu, je tak veliká, tak překvapující, tak nenapodobitelná, že by jejich vynálezce byl větší, než jejich hrdina.”

Vezměme evangelia, čtème je a poznáme, že tato kniha nejkrásnější a nejhlubší na světě, nemůže být výmyslem lidským. Vždyť by to byl zázrak větší, než ty, které vypravuje. Kdo ji zná a dostane se mu do ruky evangelium podvržené (apokryf), ihned pozná ten velký rozdíl, pravdu od nepravdy. Tak pouhou znalostí evangelií, sami nejlépe poznáme, co se zde tvrdilo, že evangelia jsou knihy naprosto pravdivé, neporušené a věrohodné, že je to nejlepší historický pramen, který máme a proto i vědecky nejjistější.

VIII. BOŽSTVÍ JEŽÍŠE KRISTA

I. Jestliže evangelia jsou spisy původní, neporušené a pravdivé, nemá nikdo důvodu, aby mohl popírat to, co evangelia jasně tvrdí.

II. Evangelia však nám představují Ježíše Krista jako muže:

1. Velmi moudrého. Je nazýván učitelem (rabbi) a nad jeho řeči všichni žasnou, prostý lid i vzdělanci židovského národa. Již jako 12letý vzbuzuje údiv, vykládáje učencům z Písma v chrámě Jerusalemském. V synagoze nazaretské všichni se diví jeho řeči. Lid ho vydrží poslouchat celé hodiny a poznává, že tento mluví zcela jinak, než ostatní učitelé, „jako moc maje”. Konečně z jeho slov v evangeliu je nesporné, že Kristus byl největším filosofem na světě vůbec, jak přiznávají i nevěrci, a že jeho učení je tak krásné, moudré a dokonalé, jediné zaručující štěstí člověka na světě, takže ani nepřipadá jako něco původu lidského, což vždy mívá nedokonalosti. Jako příklad velké moudrosti Kristovy vzpomeňme události z evangelia svatého Matouše (22, 15—21) o placení daně císaři. Nepřátelé Kristovi chtějí jej zničit. Vymyslili si lest, o níž doufají, že jim k tomu dopomůže. Národ židovský úpí pod jhem nenáviděných Římanů. Otáží se Krista, zda se má platit daň císaři. Řekne-li ano, označí jej lidu za kolaboranta. Řekne-li ne, udají ho císařským úřadům pro pobuřování. Jsou si jisti, že jim neunikne. Proto se ho táží: „Mistře, pověz nám, sluší-li daň dávatí císaři, či nikoliv?” Ale Ježíš žádaje, aby mu ukázali peníz, táže se, čím na něm je obraz. A uslyšev, že císařův, odpovídá jim moudře: „Dávejte tedy, co je

císařovo císaři, a co je Božího Bohu!" Takovouto odpověď nečekali. Odcházejí, jako spráskaní psi a Kristus triumfuje svou moudrostí nad těmito lišáky.

2. Evangelia nám ukazují Krista i jako muže velmi svatého, to je zcela mravně dokonalého. Je to patrné z jeho slov a skutků, z celého jeho učení, z velké jeho lásky k Bohu a k bližnímu, z vyznání jeho přátel a učedníků, jak praví Petr: „On hříchu ne učinil, aniž se nalezla lest v ústech jeho“ (1. Petr 2, 22), ba i z úst jeho největších nepřátel. Víme sami z vlastní zkušenosti, jak často chybujeme a jistě by se z nás nikdo neodvážil tázat, co by nám kdo mohl vytknout. Jestliže naši přátelé vidí na nás tolik chyb, o nichž často mluví, co by říkali teprve naši nepřátelé! A Kristus se může odvážit pohlédnout do očí i svým největším nepřátelům a tázat se jich: „Kdo z vás bude mne viniti z hříchu?“ (Jan 8, 7.) A nikdo není schopen mu něco vytknout. Jaká to svatost.

3. Jestliže Kristus je tak moudrý, je u něho vyloučen jakýkoliv omyl, klamání se, blouznění. Jestliže je tak svatý, je vyloučena jakákoliv lež, podvod, klam, ctižádost. A Kristus, tak moudrý a svatý, o sobě mnohokrát prohlašuje, že je Bohem.

a) Příkládá si stejnou podstatu s Bohem: „Já a Otec jedno jsme“ (Jan 10, 30).

b) Připisuje si božské vlastnosti: věčnost: „Prve než Abraham byl, jsem já“ (Jan 8, 58). Všemohoucnost: „Dána je mi veškerá moc na nebi i na zemi“ (Mat. 28, 18). Moc odpouštět hříchy (Mat. 9, 2). Právo soudit svět (Jan 5, 22).

c) Jasně o sobě tak prohlašuje před veleradou na otázku Kaifášovu, zda je Bohem, za což je odsouzen jako za rouhání, u Židů největší zločin, k trestu smrti. Již to vše by stačilo, abychom nemohli o tvrzení Kristově pochybovat. Ale Kristus Pán sám je ještě potvrzuje svými skutky, na něž se odvolává, jako na důkazy, že skutečně jedná, jak může jednat jedině Bůh, a tudíž že je tím, za kterého se vydává.

4. Jsou to jeho zázraky, o nichž vypravují evangelia. Uzdravení mnohých tělesných nemocí jedním slovem, ovládnutí přírody, ztišení bouře na moři, vzkříšení mrtvých a největší jeho vlastní zmrtevýchvstání přes úředně zjištěnou smrt římským setníkem po probodění srdce kopím, z něhož vyšla ssedlá krev a oddělená voda, a jeho opuštění hrobu, přesto, že tam stála vojenská stráž, aby je zamezila. Proto praví Kristus: „Nečiním-li skutků Otce svého, nevěřte mi, jestli však je činím, a nechcete věřiti ve mně, skutkům věřte, abyste poznali a uvěřili, že Otec je ve mně a já v Otci“ (Jan 10, 38).

Nezbývá tedy nic jiného, než proto, že Kristus nejvýše moudrý a svatý se prohlašuje za Boha a svým božským jednáním, konáním zázraků, to dokazuje, uvěřiti mu, padnouti před ním na kolena a

vyznati se svatým Tomášem: „Ty jsi můj Bůh a Pán.“ Není rozumného důvodu, abychom tak neučinili.

III. Když se tázal kdysi Kristus Pán apoštolů, za koho jej lidé mají, slyšel různá mínění, v nichž byl označován za různé proroky, ale přece za člověka. Na dotaz, za koho jej apoštolové mají, odpovídá horlivě jménem všech sv. Petr: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého.“ (Mat. 16, 16.) Tak i my, plni jistoty, vyznejme horlivě víru v jeho božství: „Věřím v Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země, i v Ježíše Krista, Syna jeho jediného!“

IX. KRISTUS PŘINÁŠÍ ZJEVENÍ BOŽÍ

I. Kdo je přesvědčen o tom, že Ježíš Kristus je Bůh, je křesťan. Toto přesvědčení je odůvodněno historicky pro pravost, neporušenost a věrohodnost evangelií a filosoficky pro nemožnost vysvětlit jinak osobnost a působení Kristovo, zejména jeho zázraky. O tom, že Kristus je též pravý člověk, nemůže být pochyby, když podle evangelií má všechny známky lidství. Narodil se, jedl, rostl, žil, cítil, miloval, poznával, trpěl, umřel jako člověk. Je tedy Ježíš Kristus Bohočlověk, pravý Bůh a člověk. A nyní se ptáme, proč v Ježíši Kristu se stává Bůh člověkem, proč Bůh v něm přichází na svět, proč Bůh se v Kristu zjevuje v podobě člověka.

II. 1. Jeden z několika důvodů nám udává sám Kristus, a to v 18. kapitole evangelia sv. Jana. Stojí před Pilátem jako svým soudcem a praví mu ve verši 37: „Já jsem k tomu se narodil a proto jsem přišel na svět, abych svědectví vydal pravdě.“ Co to znamená? Kdo vydává svědectví pravdě? Zajisté ten, kdo pravdu hlásá. Kdo však hlásá či učí něčemu pravdivému, je učitel. Kristus tedy prohlašuje, že přišel na svět, aby učil.

Kristus je učitelem. Učí lid, a proto se mu dostává ode všech názvu rabbi, t. j. učitel, katechetes, magister, mistr. Nazývají jej tak jeho přátelé. Na začátku evangelia Janova v 1. kapitole čteme, kterak apoštolové Ondřej a Jan, kteří se chtěli stát jeho učedníky, se ho táží: „Rabbi (t. j. mistře), kde bydlíš?“ (V. 38.) Nazývají jej však tak i jeho nepřátelé. Fariseové, chtějíce ho zničit, táží se ho na placení daně: „Mistře, víme, že pravdomluvný jsi a cestě Boží učíš“ (Mat. 22, 17). Kristus tento titul neodmítá, ba naopak on si jej jedinečně přisvojuje, poněvadž je učitelem nad všechny učitele, učitelem nejlepším, v pravém smyslu toho slova, jediným. Proto napomíná své věrné v evangeliu sv. Matouše: „Nenazývejte se učiteli, neboť jeden je učitel váš, Kristus!“ (23, 10.)

2. Nevědomost se přirovnává temnotě v hlavě lidské, poznání se přirovnává světlu, osvícení. A Kristus přinášeje lidem správné učení o Bohu, jak přiznávají i pokoušející ho fariseové, „cestě Boží učíš“, může říci o sobě: „Já jsem světlo světa; kdo mne následuje, nebude chodit ve tmě, nýbrž bude mít světlo života“ (Jan 8, 12). Co jiného to znamená, než že bude mít správné poznání Boha?

3. Ba Kristus ještě jasněji prohlašuje: „Já jsem c e s t a, p r a v d a a ž i v o t; nikdo nepřichází k Otci, leč jen skrze mne. Kdybyste byli poznali mne, byli byste poznali i Otce mého (t. j. Boha); a od této chvíle poznáváte ho, ba viděli jste ho (totiž ve mně)(Jan 14, 6).” Tato slova Kristova zase potvrzují, že Ježíš nám ukazuje cestu k Bohu, co máme činiti, abychom k Bohu směřovali, zjevuje nám pravdu o Bohu, jaký Bůh je a co od nás žádá, je nám učitelem správného života, jaký Bůh chce od nás. Je naším učitelem o Bohu a jeho zájmech na nás, jak potvrzuje v evangeliu sv. Jana (3, 2) farisej Nikodém, právě Kristu: „Mistře, víme, že jsi od Boha vyšel jako učitel.”

4. Z těchto slov Kristových, o němž víme, že je pravým Bohem, poznáváme, že Bůh sám nás v osobě Ježíše Krista poučuje o tom, co nám chce o sobě říci, a co od nás žádá, čili že v J e ž í š i K r i s t u B ů h n á m d a l s v é z j e v e n í, jehož potřebu k dosažení cíle člověka, jímž je oslava Boží, pro snadnost poblouzení lidského rozumu a otupení svědomí, jsme již poznali. Potvrzuje to prolog evangelia sv. Jana (1, 17): „Pravda přišla skrze Ježíše Krista. Boha nikdo nikdy neviděl; Jednorozený Syn (t. j. Kristus), jenž je v lůně Otcově (Boha), ten to zjevil.”

III. Starý zákon v 1. knize Královské vypráví o hochu Samuelovi, pozdějším vůdci národa židovského, který byl dán svou matkou Annou na výchovu ke knězi Helimu. Heli byl slabým otcem ve výchově svých dvou synů, jichž nestral, a proto špatně vychoval. Pro jejich hříchy připravil si na sebe i celý svůj dům trest Boží, ježž mu Bůh chce oznámiti skrze Samuela. Jednou v noci, když Samuel spal v chrámě, uslyšel ve spaní volání Hospodinovo: „Samueli”. Samuel odpověděl: „Tu jsem,” a myslé, že jej volá Heli, běžel k němu. Ten však odvětil, že jej nevolal, jen aby šel spat. Když se toto opakovalo za sebou ještě jednou, porozuměl Heli, že Hospodin volal chlapce a řekl mu: „Jdi a spi. A bude-li na tebe ještě volati, rci: „Mluv, Hospodine, neboť slyší služebník tvůj!” Samuel uposlechl a zařídil se podle toho. Hospodin po třetí volal a Samuel mu odpověděl, jak mu Heli poradil. Na to zjevil mu Bůh trest smrti pro Heliho a jeho syny.

Když jsme poznali, že Ježíš Kristus přináší nám zjevení Boží, je na nás, abychom i my se stejnou horlivostí byli ochotni je přijmouti a se Samuelem se obrátili ke Kristu Pánu slovy: „Mluv, Pane, neboť slyší služebník tvůj!”

X. PRAMENY ZJEVENÍ BOŽÍHO JSOU: PÍSMO SV. A CÍRKEVNÍ PODÁNÍ.

I. Chci-li přijmouti zjevení Boží, musím vědět, kde je nalezu, čili kde mám zachyceno učení Kristovo.

II. 1. Je jasné, že je v první řadě v evangeliích, historických životopisech Kristových, obsahujících vedle popisu jeho skutků i jeho řeči, jeho učení. E v a n g e l i a doplňují S k u t k y a p o š t o l s k é, epsané sv. Lukášem, líčící události ze života apoštolů po odchodu Kristově z tohoto světa, a listy sv. apoštolů. Máme 14 listů sv. Pavla, 2 listy sv. Petra, 3 listy sv.

Jana, 1 list sv. Judy, 1 list sv. Jakuba a prorockou knihu Zjevení (Apokalypsy) sv. Jana. Těchto 27 knih tvoří Písmo sv. Nového Zákona. Ale vedle Písma sv. máme ještě jeden pramen učení Kristova, a to tradici či ústní nebo církevní podání.

2. Jsou to pravdy, které Ježíš Kristus hlásal, ale které v Písmě sv. nejsou obsaženy. K nim se pojí i to, co učedníci Kristovi po vůli svého mistra ustanovili. Učedníci, jak tyto pravdy od Krista slyšeli, tak je kázali. Od nich je přijali zase jejich žáci, první to biskupové a kněží, a tak se tyto pravdy podávaly ústy (kázáním) z pokolení na pokolení. Proto je to ústní podání, třeba bylo brzy zachyceno v zachovalých nám spisech těchto prvních učitelů a spisovatelů křesťanských.

3. Existenci takových pravd, které Kristus učil a nejsou v Písmě sv., známe z Písma sv. Neboť Kristus sám ničeho nenapsal a také svým žákům nepřikázal, aby jeho učení napsali, nýbrž kázali. Poručil jim: „Jdouce do celého světa učte všechny národy“ (Mat. 28, 19). Neřekl jim tedy: „Jdouce do celého světa, pište,“ nýbrž „učte!“ A to Kristovi žáci, jím vyslaní, čili Kristovi poslové, řecky apoštolové, též činili. Všichni učili, většina z nich nenapsala ničeho a jen někteří, Matouš, Jan, Jakub, Juda, Petr, napsali náhodně na prosby svých posluchačů jen něco z toho, co jim kázali v uvedených spisech Písma sv. Již tedy vznik a povaha Písma sv. Nového Zákona ukazuje, že tam není všechno, co Kristus učil a činil, a co apoštolové kázali, čili že tam není celé zjevení Boží. Zvláště však to zdůrazňuje sv. Jan na konci svého evangelia (21, 25): „Je však ještě mnoho jiných věcí, které učinil Ježíš. Kdyby se napsaly každá zvlášť, myslím, že by ani celý svět neobsáhl těch knih, které by se musely napsati!”

4. Je vidět, že to Kristus tak moudře zařídil z toho, když uvážíme tehdejší poměry. Nebylo tisku, knihy se jen opisovaly a byly drahé. Bylo jich málo a všichni lidé neuměli číst. Písemně by se nemohlo tehdy zjevení Boží rychle a ke všem rozšířit.

5. Toto hlásané učení žáků apoštolů máme uchováno v nejstarších písemných památkách křesťanských. Tvoří je: prohlášení nebo rozhodnutí sněmů, biskupů, jako kazatelů a nástupců apoštolů, společné vyznání víry (symbola), nejstarší bohoslužebné knihy a náboženské učebnice, jež jsou projevem společné víry a učení křesťanského. Jsou to i první spisy křesťanských spisovatelů, pokud se všechny shodují v některé hlásané pravdě víry a mravů jako Kristem zjevené. Konečně jsou to i archeologické památky starokřes-

ť a n s k é, zvláště z katakomb, prvokřesťanských pohřebišť, prozrazující společně hlásané pravdy víry.

6. Zde najdeme vše, o čem Písmo sv. nemluví, a přece to bylo Kristem zjeveno. Na příklad Písmo sv. zjevuje absolutní nutnost křtu: „Kdo uvěří a pokřtěn bude, spasen bude“ (Mar. 16, 15). Ale nepraví, komu křest udělovat, zda dospělým nebo dětem, jak jej udělovat, zda poléváním či ponořováním a podobně. To teprve víme z ústního podání. Proto ústní (církvní) podání či tradice je tak důležité a je hlavním pramenem zjevení Božího, učení Kristova.

III. Evangelíci (protestanté) uznávají za pramen zjevení Božího jen Písmo sv. a ne tradici. Jeden evangelík dostal se do sporu s katolíkem a popíral zjevení Boží v církvním podání. Na to řekl mu katolík: „Dejte mi svou bibli, a já vám dokážu, že ústní podání je potřebné!“ Evangelík přinesl bibli a dal ji katolíkovi. Ten v ní listoval a pak řekl: „Pane, přeji si Písmo sv. a ne tuto pohádkovou knížku!“ Evangelík překvapen a pln hněvu odpovídá: „Ale prosím, to je přece Písmo sv.“ Katolík na to: „A odkud to víte, že právě tato kniha je pravé a skutečné Písmo sv.“ Evangelík: „Mám to od svého otce a předků, kteří je po staletí uctívali jako slovo Boží a nám je předali.“ Tu pravil katolík: „Chytil jste se do vlastní pasti. Vy jste považoval ústní podání za nepotřebné a bezcenné a nyní sám potřebujete podání svých předků na důkaz, že tato kniha je Písmo sv.“

Z toho je vidět, že tradice nám právě říká, co je pravým Písmem sv., a bez ní bychom neměli ani Písmo sv. Již od nejstarších dob se vyskytovala podvržená evangelia. Tato však nepřipustila a odmítla právě tradice, dobře zachovávající, co apoštolové napsali. Proto tradice nám zachovala a ukazuje Písmo sv., a je hlavním pramenem zjevení Božího a naší víry.

XI. KRISTUS ZALOŽIL CÍRKEV

I. Je-li tradice pramenem zjevení Božího, tu ze samého správného pochopení tradice je zřejmé, že tato tradice je v Církvi, kterou Kristus právě proto založil, aby byla pokračovatelkou jeho díla, předávajíc lidstvu zjevení Boží.

II. 1. Kristus kolem sebe ze svých posluchačů, jak čteme v evangelích, shromáždil zvláštní své přátele, nazývané učedníky, a z nich si vyvolil 12 mužů, kteří opustili svoje povolání i rodiny a plné tři roky byli s ním jakoby v učení u něho. S ním všude chodili, s ním se živili a sdíleli pohostinství jeho přátel. Když Kristus kázal, poslouchali i oni. Kromě toho byli zvláště ještě vyučováni, ba celý společný život s Kristem byl jim ustavičnou školou. A proč to chtěl Kristus? Chtěl je vyučiti všem pravdám, jež světu hlásal, aby oni byli pokračovateli jeho díla. Když byli vyučeni, poslal je a přikázal jim: „Jděte a učte všechny národy“ (Mat. 28, 18; Mar. 16, 15). Mají býti posly Kristovými celému světu. Poněvadž v době Kristově světovou řečí a dorozumívacím jazykem v říši římské byla řečtina, chápeme, proč Kristus jim dává řecké jméno apoštol, t. j. posel,

jak čteme v evangeliu sv. Lukáše 6, 12: Kristus „zavolał k sobě své učedníky a vyvolil z nich dvanáct a nazval je apoštoly“. Tento hlouček nazývá se řeckým slovem ekklesia, překládaným do češtiny slovem církev, vzniklým z řeckého přívlastku k tomu Kyriaké, t. j. Páně. Je tedy jasné, že Kristus posílá k hlásání slova Božího skupinu apoštolů (Církev učící), již bude naslouchati skupina ostatních věřících (Církev slyšící). Všichni pak dohromady tvoří pospolitost stoupců Kristových, čili Církev. Tato Církev není pouhý shluk sobě rovných a nezávislých osob, jako když někdo někde mluví a ostatní mu naslouchají, nejsouce na něm závislí, nýbrž opravdová organisovaná společnost, t. j. mravní a stálá jednota více osob, směřujících společným úsilím k nějakému cíli, v našem případě šíření učení Kristova, která však předpokládá vedle množství lidí a společného cíle i autoritu, toto množství sjednocující a k cíli usměrňující. Proto tomuto hloučku apoštolů, t. j. Církvi, Kristus dává autoritu nad ostatními jeho věřícími. Činí je řiditeli ostatních věřících, kteří jim budou podrobeni. Dává jim svou plnou božskou moc. Co oni poručí, je jakoby bylo jím samým, Bohem, poručeno, co oni zakáží, jako by on sám, Bůh, zakázal. Je to jasné ze slov Kristových k apoštolům: „Cokoliv svázete na zemi, bude svázáno i na nebi; a cokoliv rozvázete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ (Mat. 18, 18.) On má božskou moc a tou je posílá: „Dána je mi veškerá moc na nebi i na zemi. Jděte tedy, učte všechny národy!“ (Mat. 28, 19.) Jako on je poslán Bohem Otcem se vši božskou autoritou na svět, tak sám jako Bůh je posílá do světa, vybavehy vši božskou autoritou: „Jako mne poslal Otec, i já posílám vás.“ (Jan 20, 21.) Proto apoštolové jsou jeho zástupci, vyslanci, a chování ostatních k nim Kristus považuje jako vůči sobě samému: „Kdo vás slyší, mne slyší, kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá, kdo však pohrdá mnou, pohrdá tím, jenž mne poslal“ (Luk. 10, 16). Je tedy z evangelií zřejmé, že věřící Kristovi nejsou si všichni rovni, nýbrž z ustanovení Kristova jsou nad nimi jako jejich vedoucí apoštolové, vybavení od Krista plnou autoritou. Tím apoštolové tvoří s ostatními věřícími ne demokratickou (rovnoprávnou), nýbrž hierarchickou společnost nazývanou Církví.

3. O založení Církev e výslovně Kristus mluví v evangeliu sv. Matouše (16, 18): „Založím Církev svou.“ Kdo její autoritu neuzná, není Kristovým stoupcem: „Jestliže by se proti tobě provinil tvůj bratr . . . pověz to Církvi! Neuposlechne-li však ani Církev, budiž ti jako pohan.“ (Mat. 18, 17.) Jak tedy chybují ti lidé, a někteří protestanté (evangelíci), kteří tvrdí, že Kristus žádnou Církev jako organisovanou společnost nezaložil, všichni věřící že jsou si rovni a tudíž stačí jen věřit učení Kristovu, obsaženému v Písmě svatém, ale není třeba býti v nějaké Církvi, která by si ve svých vedoucích osobovala pravomoc nad svými věřícími, nebo ti, kteří tvrdí, že Kristus ponechal volno svým věřícím sdružovat se podle své chuti v libovolné společnosti, a neměl nic proti tomu,

aby církví bylo více! Zapomínají, že Kristus mluví o jedné Církvi, kterou chce mít, říká: „založím Církev“ a ne „církve“. Kristovo založení hierarchické církve na apoštolech jako skutečné společnosti uznávají jen katolíci a pravoslavní. Ale pravoslavní tvrdí, že autorita všech apoštolů je rovnoprávná a zapomínají, že v každé řádné společnosti je třeba autority, jednotící hlavy, předsedy.

4. Říká se, že kolik hlav, tolik rozumů. Je proto ve společnosti třeba autority, jež by ve sporech rozhodovala, pořádek udržovala, jednotu zachovávala. To je zřejmé každému, a tudíž si toho musí být vědom i Kristus. Dává tudíž svým apoštolům a Církvi tuto autoritu, předsedu, hlavu, v osobě jednoho z nich jménem Šimona Jonášova. Na něm jako na pevném základě nebo skále chce ustanovit tuto svou společnost (Církev), a proto mu na znamení tohoto poslání dává nové jméno v řečtině Petr, česky Skála. Jasným toho důkazem jsou slova Kristova k sv. Petru v evangeliu sv. Matouše 16, 18: „Ty jsi Petr, (to je Skála) a na té skále založím Církev svou a pekelné brány ji nepřemohou. A tobě dám klíče od království nebeského: Cokoliv svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi; a cokoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ K pochopení této věty je třeba se vžít do okolností, za nichž byla pronesena. Židé jsou národem východním, jenž užívá pro bohatost své fantasmie řeči květnaté a obrazné. Kristus chtěje zdůraznit, že dáním Petra za hlavu své Církvi zajišťuje jí pevnost, jako zajišťuje kamenný základ domu, dává Petrovi toto jméno Petr, Skála. Kdo má klíč od domu, může dovnitř, je jeho pánem. Když stavitel postaví dům, předává jej budoucímu pánovi odevzdáním klíče od domu. Nuže, říká-li Kristus, že dává Petrovi klíče od království nebeského, jímž nemůže podle souvislosti a smyslu tohoto místa býti než Církev, prohlašuje zase, že Petr bude hlavou či pánem Církve. Svazovati v obrazné východní řeči znamená tolik, jako zakazovati, rozvazovati, jako dovolovati. Tím Kristus prohlašuje, že co Petr poručí nebo zakáže, má autoritu, jako kdyby to Bůh sám poručil nebo zakázal, čili prohlašuje autoritu Petrovu v Církvi se sankcí božskou.

Co Kristus slíbil, to též splnil. U jezera Genesaretského, jak čteme v evangeliu sv. Jana (21, 15), v přítomnosti ostatních apoštolů se táže Petra: „Šimone, synu Janův, miluješ mne více než-li tito?“ Dí jemu: „Ovšem, Pane, ty víš, že Tě miluji.“ Praví mu: „Pas beránky mé!“ Dí mu po druhé: „Šimone, synu Janův, miluješ mne?“ Odpovídá mu: „Ovšem, Pane, ty víš, že Tě miluji.“ Dí mu: „Pas beránky mé!“ Praví mu po třetí: „Šimone, synu Janův, miluješ mne?“ Petr se zarmoutil, že mu řekl po třetí „miluješ mne?“ I řekl mu: „Pane, ty víš, všechno, ty víš, že tě miluji.“ Odvětil mu: „Pas ovce mé!“ Kristus opět obrazně, po způsobu orientálců tím říká: Jako pastýř je hlavou stáda, které vodí, chrání, pase,

opatruje, na ně dohlíží, prostě mu poroučí, tak i Petr bude hlavou a pánem Církvě, stáda Kristova. Bude pastýřem celého stáda, beránků, představujících apoštoly, za nimiž ve stádu chodí ovečky, i oveček, ostatních věřících Kristových. O tomto smyslu nemůže býti pochyb a potvrzuje jej i 10 hl. 14 v. evangelia Janova, kde Kristus nazývá svou Církev (své věřící), ovčincem a sebe samého pastýřem: „Já jsem pastýř dobrý, a znám svoje a znají mne moje.“ Kristus je nejvyšším pastýřem a nyní, když již nebude na zemi, bude jeho náměstkem na zemi Petr, jako nejvyšší viditelný pastýř.

5. Petr úřad nejvyšší hlavy apoštolů a Církvě skutečně vykonal, jak čteme ve Skutcích apoštolských: Rozhodoval o zvolení apoštola Matěje (1, 15).

O prvních letnicích první jménem apoštolů ujmá se slova a pronáší k židům své svatodušní kázání (2, 14).

Petr v případě setníka Kornelia rozhoduje sám, že i pohané mohou býti přijati do Církvě (10, 9-48).

Petr jako hlava Církvě je uvězněn Herodem a obec křesťanská právě proto za něho tak vroucně se modlí (12).

Petr na Jerusalemském sněmu apoštolů rozhoduje, že křesťané z pohanství nemusejí se podrobovat obřízce (15, 6).

Petr obchází jako inspektor všechny obce křesťanské (2, 32).

6. Apoštolové uznávají prvenství Petrovo: Neboť seznamy apoštolů v evangeliích začínají vždy Petrem (6, 14).

Apoštol Matouš výslovně zdůrazňuje prvenství Petrovo nad ostatními apoštoly, říká: „Jména pak 12 apoštolů jsou tato: První Šimon, jenž slove Petr . . .“ (Mat. 10, 2).

Petr všude jako první se jmenuje mezi apoštoly, ba mnohdy se uvádí jménem jen on sám.

Pavel zvláště přijel do Jerusalema, aby ho viděl (Gal. 1, 18).

Ostatní apoštoly nevidí. V otázce zachovávání předpisů židovských od pohanů, neodporoval mu, že by neuznával jeho autoritu, nýbrž z obavy, aby pohané nebyli odstrašeni od vstupu do Církvě (Gal. 2).

7. Primát Petrův je uznáván od celé Církvě, jak toho důkazem jsou nejstarší památky křesťanské:

a) obrazy, sochy, a zejména sarkofágy v katakombách nalezené, zobrazující Petra jako pastýře, klíčníka, a jako Mojžíše, tedy osoby obdařené pravomocí.

b) rovněž liturgie, i východní, oslavuje Petra jako klíčníka, základ, koryfeje Církvě.

c) staří spisovatelé křesťanství: Efrém (* 306), Cyprián (* 210), Jeronym (* 347), Augustin (* 354) při výkladu listu ke Galatům zdůrazňují, že Petr je knížetem apoštolů, jak o tom byla podle svědectví vždy přesvědčena Církev.

III. Z řečeného je jasné, že Kristus svěřil hlásání svého učení apoštolům, ustanovil je za představené svých věřících a všem dal za nejvyšší hlavu sv. Petra. Tím založil monarchickou (s jednou osobou v čele) společnost, Církev. V ní se má předávat od apoštolů

Kristovo učení nazývané proto církevním podáním či církevní tradicí. Zjevení Boží v jeho hlavním prameni, jímž je tradice, nalezneme tedy v pravé Církvi Kristově.

XII. CÍRKEV KATOLICKÁ JE CÍRKVÍ KRISTOVOU

I. Ježíš Kristus přinesl lidstvu zjevení Boží, jež svěřil své Církvi, založené na apoštolech a Petrovi. Prikázal jim učití všechny národy (Mat. 28, 19), tedy i ty, které teprve později vzniknou. Proto nemohl tímto úkolem pověřiti jen apoštoly, ježto by se dobrodiní zjevení Božího dostalo jen jejich vrstevníkům, nýbrž musil i chtítí, aby apoštolové měli v plnění svého poslání nástupce. Tito budou pokračovateli jejich díla v hlásání zjevení Božího. Apoštolové si je vychovali ze svých žáků. Oni budou tvořiti v dalších generacích pravou Církev Kristovu, v níž se lidstvu dostává zjevení Božího.

II. 1. Že tomu tak skutečně bylo, poznáváme z Nového Zákona. Apoštolové v křesťanských obcích, jimi založených, dříve než je opustili, ustanovují jim za hlavy jako své nástupce muže, zvané řecky episkopoi, t. j. česky dohlížitelé, představení, z čehož vzniklo české slovo biskupové. Jménem jsou nám známi Timotej, biskup v Efesu, a Titus, biskup na Krétě, oba ustanovení ve svém úřadu apoštolem Pavlem, který jim poslal i své listy, tvořící části Nového Zákona. Oba mají v obcích nejvyšší autoritu. Timoteovi v prvním svém listě Pavel připomíná: „Tak o tom kaž a tomu uč! Nikdo, ať tebou nepohrdá!“ (4, 11, 12.) A Titovi: „Tak kaž, napomínej a kárej se vši rozhodností! Nikdo nesmí tebou pohrdati!“ (2, 15.) Oni pak mají si přibrati na pomoc kněze, podle slov Pavlových k Titovi: „Proto jsem tě ponechal na Krétě, abys zařídil, čeho je potřebí a ustanovil v každém městě duchovní, jak jsem ti nařídil.“ (1, 5.) Mnohdy však i tito pomocní kněží se v Novém Zákoně zprvu nazývají biskupy, podle slov Pavlových ke kněžstvu efesskému: „Dávejte pozor na sebe i na všechno své stádo, nad nímž vás Duch svatý ustanovil biskupy, abyste spravovali Církev Boží“ (Skut. 20, 38).

2. Avšak již ve druhém století vidíme, že biskupem se nazývá pouze monarchický, nejvyšší představený křesťanských obcí, považovaný za nástupce apoštolů a proto vládnoucí autoritou božskou. Důkazem jsou zachované spisy nejstarších spisovatelů křesťanských z II. stol.:

a) sv. Ignác Antioch. († 107) píše Filadelfským, že jejich biskup dostal moc řídití své stáde ne sám od sebe, ani od lidí, nýbrž z lásky Boha Otce a Ježíše Krista. Římany prosí v dalším svém listě, aby se modlili, ne za něho, uvězněného, nýbrž za církevní obec antiochijskou, osiřelou jeho odchodem.

b) katalogy Hegešipovy (r. 180) znají všude jako v Římě a Korintě vždy jediného biskupa.

c) Polykrates Efeský v listě k papeži Viktorovi mluví o biskupech monarchických.

d) Irenej, biskup lyonský († 202) v knize proti bludařům uvádí za pravidlo poznání pravé víry apoštolské nástupnictví po apoštolech. Biskupů je třeba poslouchat, poněvadž jsou nástupci apoštolů. Jeho učitelem byl sv. Polykarp, biskup ve Smyrně, ustanovený tam sv. Janem apoštolem.

3. Jestliže apoštolové měli z ustanovení Krista za nejvyšší hlavu sv. Petra, je samozřejmé, že v době poapoštolské jejich nástupci, první biskupové, nemohli míti za svou hlavu nikoho jiného než nástupce sv. Petra. Který to však bude? Ten, jenž nastoupil úřad biskupský po svatém Petrovi. Petr však strávil poslední svá léta v Římě, kde řídil jako nejvyšší kněz křesťanskou obec římskou. Důkazy o římském pobytu Petrově máme ve zprávách:

a) Sv. Klementa Římského († 101): „Petr a Pavel byli mezi námi nejlepším příkladem” (Korint. 5, 6).

b) Ignác Antioch. († 107) v listě k Římanům: „Nenařizují vám jako Petr a Pavel” (4).

c) Irenej († 202): „Tak Matouš mezi Hebreji vlastním jejich jazykem evangelium vydal, když Petr a Pavel v Římě kázali a Církev zakládali. Po jejich pak vyjití Marek, učeň a tlumočník Petrův sám též nám podal písemně to, co bylo kázáno od Petra” (Proti kacířství III, 1, 1).

d) Kněz Kajus (200) píše o hrobě Petrově v Římě, o němž se též zmiňuje katalog biskupů římských, počínající od Petra, kalendář liberianský a nejstarší itineraria (Průvodci Římem).

e) konečně žádné jiné město si nedovolilo připisovati si pobyt a hrob Petrův kromě Říma.

4. Tudíž biskup římský bude hlavou všech ostatních biskupů, bude jim Otcem, řecky papa, zčeštěné papež, posvátnou osobou pro svůj úřad, Svatým Otcem. Proto i římská obec křesťanská bude míti prvenství mezi všemi ostatními obcemi. Dokazují to zmínky nejstarších spisovatelů:

a) sv. Ignác Antioch. k Římanům (1): „Řím stojí v čele všem obcím křesťanským.”

b) Irenej (Proti kacířství III, 3, 2): „Připomeneme podání Církev největší a nejstarší a všem známé, od nejslavnějších dvou apoštolů Petra a Pavla v Římě založené a ustanovené, které od apoštolů přijala, a víru lidem zvěstovanou, která posloupností biskupů až k nám se dostala a zahanbíme tím všechny ty, kteří jakýmkoliv způsobem, buď samolibostí, buď marnou slávou, buď zaslepeností a zlomyslem přes míru mudrují. S tou Církví zajisté potřebí jest, aby souhlasila pro její výtečnější přednostství každá Církev, t. j. věřící odevšad,

poněvadž v ní povždy od těch, kteří jsou odevšad, zachovalo se podání od apoštolů pocházející.”

c) Sv. Cyprián (200-258) v listě ke Korneliovi: „Řím je matkou a kořenem Církve katolické.”

d) Biskupové římsští, vědomi si své nejvyšší moci, zakročují svou autoritou vůči ostatním biskupům, kteří se jim neprotiví, nýbrž je poslouchají.

V prvním stol. sv. Klement Římský (90-101) ve svém listě ke Korintským vystupuje proti Korintánům, východní obci v sousedství Efesu, působišti sv. Jana apoštola, ještě za života apoštola, a poroučí jim potrestat člověka, jenž tam dal pohoršení. V Korintě se úctyplně pak stále předčítá jeho list při bohoslužbách jako Písmo svaté.

V druhém století papež Viktor (189-198) přinucuje ostatní biskupy východní, aby slavili velikonoce podle zvyku římského a neposlušného efesského biskupa Polykrata vylučuje z Církve.

V třetím století papež Štěpán I. (254-257) přinutí pod trestem exkomunikace biskupy africké upustiti od překřtívání odpadlíků k Církvi se vracějících.

Ve čtvrtém století papež Julius I. (337-352) ujímá se z Alexandrie vypuzeného biskupa Athanasia, k němu se utíkajícího, proti ostatním ariánským biskupům egyptským.

Papežové jako hlava Církve odsuzují bludy: Kalixt (217-222) gnosticismus, Kornelius (251-253) novacianismus, Dionysius (260-268) sabelianismus, Felix I. (269-274) Pavla Samosatena.

Pohanský císař Aurelius r. 270 přisoudí biskupský dům té straně, jíž jej přiřkne biskup římský.

Papežové předsedají svými legáty na prvních sedmi všeobecných sněmech církevních: v Nice r. 325 a 787, v Efesu 431, v Chalcedonu 451, a v Cařihradě 381, 553, 681.

Tato autorita římských biskupů je nemyslitelná bez všeobecného přesvědčení o jejich prvenství mezi všemi biskupy pro nástupnictví po svatém Petru.

Je tedy zřejmé, že pravá Církev Kristova je společnost lidí, vyznávajících jednu víru Kristovu, vedených biskupy jako nástupci apoštolů, pod nejvyšší vládou papeže jako nástupce Petrova. Jako takovou však poznáváme mezi všemi křesťanskými vyznáními jedině Církev katolickou, poněvadž všechny ostatní církve neuznávají papeže za svou nejvyšší hlavu. Tedy jedině v této Církvi katolické najdeme tradici, dávající nám Zjevení Boží. Proto jedině ona může nás vésti k Bohu. Ona jediná je pravým náboženstvím a jen v ní člověk bezpečně směřuje k svému cíli, k oslavě Boží a své spáse. Z toho důvodu

se nazývá samospasitelnou. Jak na hrozném omylu jsou ti, kdož si myslí, že je jedno, v které kdo je církvi!

III. V starém římském právu byla v rozepřích zvláštní právní zásada zvaná praescriptio, jež přiřkla držiteli v případě promlčeného držení beze všeho oprávněnost nároků držení. Tuto zásadu přenáší starokřesťanský spisovatel a právník Tertulián (160-222) ve svém slavném spise „De praescriptione haereticorum“ na postavení katolické Církve vůči později vyvstalým bludařským sektám a jejich nároku, že mají pravdu Kristovu. Jeho základní myšlenka je tato: Všichni, kdož si činí nárok býti pravou Církví Kristovou, povstali později. Jedině katolická Církvev je zde od dob apoštolů, a může se tedy odvolávati na správnost titulu svého držení na zásadě promlčení. Bludaři nejsou apoštolští. Kdyby chtěli tvrditi, že jejich učení je od svatých apoštolů, pak by musili nejprve dokázati svůj původ od apoštolů nepřetržitým odvozováním jejich biskupů zpět až na apoštoly.

Dnes po 2000 letech u jednotlivých apoštolů to není možné, kromě sv. Petra, u něhož jediného pro jeho důležitost se nám zachovala kontinuita jeho 263 nástupců až do dnešní doby v přesných historických seznamech papežů. Proto jedině katoličtí biskupové mohou tímto mostem k papeži a pak se seznamem papežů až k sv. Petru dokázati svou apoštolskou kontinuitu. Jediné Církvi katolické nikdo nemůže dokázati, že by byla založena později a někým jiným než Kristem na základě apoštolů. Proto jedině ona může býti Církví apoštolskou a tudíž pravou Církví Kristovou.

XIII. INSPIRACE PÍSMÁ SVATÉHO

I. Učení Kristovo máme obsaženo v evangeliích a v učení Církve katolické. Přece však zůstává otázka, zda možno oběma těmito zdrojům plně věřiti, zda není možno, že svatopisci neb Církvev se někdy mýlí a dává nám zjevení Boží porušené, takže některé pravdy by bylo třeba přijímati s rezervou. Na tuto otázku si musíme odpověděti důkazem toho, že ani Písmo sv., ani Církvev katolická nemůže se v předávání Zjevení Božího mýliti. Všimněme si nejprve neomylnosti Písma svatého!

II. 1. Učení Kristovo máme ve čtyřech evangeliích. Doplnkem evangelií je 21 listů sv. apoštolů (Epištoly), posílaných apoštoly některým křesťanským obcím, kniha Skutků apoštolských, líčící první osudy Církvev a prorocká kniha Zjevení (Apokalypse) sv. Jana o osudech Církvev. Těchto 27 knih tvoří t. zv. Nový Zákon, napsaný v originále řecky. Jsou to knihy historické, původní a neporušené, které vždy byly považovány za jeden celek s evangelií a všechny důkazy pravosti evangelií platí i o ostatních těchto knihách, jež byly s evangelií spojovány v jeden svazek, t. zv. kodexy. Kromě knih Nového Zákona máme ještě 45 knih Starého Zákona, napsaných hebrejsky od Mojžíše v XV. stol. před Kristem a jiných svatopisců, žijících po Mojžíšovi až do doby Kristovy. Dělíme je na 21 knih

dějepisných, 7 knih mravoučných a 17 knih prorockých. Ačkoliv se dá u každé z těchto knih dokázati její původnost, neporušenost a pravdivost, přece nejsnadnějším důkazem jejich pravosti je sám Kristus Pán, který je potvrzuje svými výroky; nejenže nikdy nás nevaruje před knihami Starého Zákona, abychom jim nevěřili, nýbrž často se jich dovolává a svojí autoritou potvrzuje jejich pravost. Mat. 5, 17: „Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit Zákon nebo Proroky; nepřišel jsem zrušit, nýbrž naplnit. V pravdě zajisté pravím vám: dokud nepominou nebesa a země, nepomine jedno písmenko, nebo jedna čárka ze Zákona, pokud se to všechno nestane.“ Fariseům výslovně praví: „Zkoumáte Písma, neboť se domníváte, že v nich máte život věčný. A ona vydávají svědectví o mně“ (Jan 5, 39). „Mají Mojžíše a proroky, ty ať poslouchají!“ (Luk. 16, 30.) „Mýlíte se, poněvadž neznáte Písma, ani moc Boží“ (Mat. 22, 29). Učedníkům jdoucím do Emauz Kristus „počav Mojžíšem a všemi proroky, vykládal jim všechna Písma“ (Luk. 24, 27). Všechny tyto knihy Starého i Nového Zákona nazýváme Písmem svatým či řecky Biblí, t. j. Knihou svatou.

O celém Písmu svatém pak víme jednak z Písma samého, jednak z učení Církve, že nemůže se nikdy mýliti, poněvadž nebylo psáno jen přiroz. způsobem lidmi, nýbrž vnuknuto (inspirováno) samým Bohem.

2. Inspirace (vnuknutí) je zvláštní nadpřirozené působení Boží na spisovatele knih Písma svatého, jímž Bůh svatopisce ke psaní povzbudil a zároveň jim pomáhal při psaní, aby všechno to, a jen to, co chtěl, správně pochopili, věrně a bez omylu a vhodně vyjádřili. Není však třeba, aby jim Bůh vnukal každé slovo. Stačilo, aby na ně jen působil, aby nevolili slova, která by nevyjadřovala správně to, co měli napsat. Svatopisci mohli uplatňovati při psaní i své schopnosti a vědomosti, mohli čerpati ze svých zkušeností, z vypravování, jež slyšeli, z písem. záznamů, jež znali. Přece však Bůh zůstává hlavním původcem napsaného, a Písmo sv. je proto slovem Božím.

Je to asi tak, jako když ředitel podniku řekne svým písarkám, jaké mají napsati dopisy. Povzbudí je k psaní. Každá píše jen to, co ředitel řekl a chce. Při tom ovšem vlastním slohem, vlastními poznatky a zkušenostmi. Ředitel chodí mezi nimi, nahlíží jim do psaní, pomáhá jim při psaní, aby všechno pochopily, co chtěl, a správně vyjádřily. Když jsou dopisy hotovy, ředitelem podepsány a odeslány, čím to byly dopisy? Zdaž ne ředitele, třebaš je psal někdo jiný? Podobně jsou i slova Písma svatého slovem Božím. Proto jejich autorita je božská.

3. Kristus sám jako takové se jí dovolává častým: „psáno jest“ (Mat. 4, 4; Luk. 4, 4 atd.). Svatý Pavel apoštol výslovně praví ve svém druhém listě k Timotheovi (3, 16): „Všechno Písmo od Boha vdechnuté (t. j. inspirované) je užitečné k poučení.“

Svatý Petr apoštol v druhém listě (1, 20) tvrdí: „Žádné proroctví Písma nespočívá na vlastním výkladě. Neboť nikdy nebylo dáno proroctví z vůle člověka, nýbrž Duchem svatým nadchnuti mluvili

svatí lidé Boží." V témže listě staví pak listy Pavlovy na roveň ostatním knihám Písma sv., rka, že lidé nevzdělaní jeho listy překrucují, tak jako ostatní Písma" (3, 16).

4. Učení Církve také vždy pokládalo Písmo svaté za slovo Boží. Dokazují to sněmy církevní: Tridentický (s. 4, D 784), Vatikánský (s. 3, c 2; D 1787). Církevní Otcové: Svatý Augustin (in Ps. 90, 2, 1; ML 37, 1159), Řehoř Veliký (mor. praef. 1, 2; ML 75, 517), Řehoř Nys. (Eumon 7, MG 45, 741), Klement Alex. (MG 8, 192), a historie církevní. Za pronásledování Diokleciánova byl biskup Felix z Tibiury v Africe žádán o vydání knih Písma sv. Odpověděl: „Raději se sám vydám ohni, než bych vydal svatá Písma." Proto byl uvězněn v okovech o hladu a žízni, 4 dny vezen v útrobě lodi do Italie. Tam znova tážán, vydá-li Písma, odpověděl: „Mám je, ale nevydám." Proto byl odsouzen k trestu stětí mečem. Zemřel jako mučedník za Písmo svaté. Byl by položil život za obyčejnou knihu, kdyby si jí byl nevážil jako slova Božího?

III. Je-li tedy Písmo svaté slovem Boha, jenž se nemůže mýlit ani klamat jiné a sám inspirací dbá, aby i svatopisci se nemýlili, musí Písmo sv. vždy obsahovat pravdu. Poněvadž však inspirace se týká jen původního jazyka, jímž Písmo svaté bylo napsáno, je nutné, aby bylo vždy správně přeloženo. Za druhé však je třeba si býti vědom i toho, že Písmo svaté bylo napsáno před dvěma až půl čtvrtá tisíci roky, kdy lidé nebyli schopni chápati všechny poznatky vědecké, přírodopisné a historické, jako dnes my. Proto jim je Bůh ani nechtěl zjevovati, nýbrž chtěl jim zjeviti jen poučení nábožensko-mravní, o které v Písmě svatém jde. Pokud ta jsou v nějakém spojení s poznatky přírodními neb historickými, musili je svatopisci vyjadřovati lidově, t. j. podle smyslového pozorování tehdejší doby. Proto nelze v takovém případě mluvíti o nějaké nepravdě v Písmě svatém. Tak na př., když řeknu, že se něco stalo večer, když slunce zapadalo, jistě mi nikdo nemůže vytknouti, že mluvím nepravdu, poněvadž slunce nezapadá, nýbrž naše země se od něho otáčí. Podobně je v takových případech třeba bráti i Písmo sv. Rovněž když cituje svatopisec pramen neb výrok jiné osoby, neplyne z inspirace, že jeho obsah musí býti pravdivý nebo Bohem schválený.

Z těchto důvodů je třeba, abychom četli vždy jen Písmo sv. katolického vydání s biskupským schválením (Imprimatur) správnosti překladu, a opatřené poznámkami, vysvětlujícími nám ne snadná místa. Jiných vydání používati není katolíkům Církví dovoleno. Co v tomto Písmě svatém pak čteme, přijímáme jako neomylné Zjevení Boží.

XIV. NEOMYLNOST CÍRKVE KATOLICKÉ V ZJEVENÝCH PRAVDÁCH VÍRY A MRAVŮ

I. Neomylnost Církve znamená nemožnost chybiti v učení Kristem zjevených pravd Božích. Tvoří-li Církev učící při jejím vzniku

apoštolové s Petrem v čele, a v dobách pozdějších biskupové jako jejich nástupci s papežem, musí tito býti neomylní v podávání Kristova učení.

II. Neomylnost se netýká jednotlivých biskupů, nýbrž celého jejich kolegia, t. j. pokud všichni biskupové spolu s papežem nám podávají společně učení Kristovo. Důkazem toho máme zvláštní výroky Ježíše Krista, který takovouto neomylnost sboru apoštolů prohlásil:

A) 1. Apoštolové jsou posláni Kristem učit jeho božskou, t. j. neomylnou autoritou: „Dána jest mi veškerá moc na nebi i na zemi. Jděte tedy, učte všechny národy!“ (Mat. 28, 18). Jejich učení má býti přijato pod trestem zavržení: „Kdo neuvěří, bude zavržen“ (Mar. 16, 16). Kdyby se apoštolové mohli zmýlit, nepodávali by lidem učení Kristovo, a nebylo by spravedlivé příčiny k takovému trestu. Kristus odchází od apoštolů, slibuje jim a všem jejich nástupcům svou zvláštní ochranu, která též zaručuje jejich neomylnost: „Já s vámi jsem po všechny dny až do konce světa“ (Mat. 28, 20).

2. Kristus slibuje apoštolům Ducha svatého, jenž je učiní neomylnými: „Budu prositi Otce a dá vám jiného Utěšitele, aby s vámi zůstal na věky, Ducha pravdy“ (Jan 14, 16). „Utěšitel pak, Duch svatý, kterého pošle Otec ve jménu mém, ten vás naučí všemu a připomene vám vše, co jsem k vám mluvil“ (Jan 14, 26).

3. Apoštolové jsou přesvědčeni o své neomylnosti a prohlašují na sněmu jerusalemském: „S pomocí Ducha svatého jsme se usnesli“ (Sk. 15, 25).

4. Sv. Pavel prohlašuje o Církvi pro její neomylnost, že je „sloup a základ pravdy“ (I. Tim. 3, 15).

5. Sv. Ignác Antioch. (Efes.) proto tvrdí, že mínění biskupovo je jako mínění Kristovo, sv. Irenej (Proti kacíř.) zdůrazňuje poslušnost biskupům, kteří poslušností od apoštolů obdrželi i dar pravdy. Tertulián (De Praescript.) vyzdvihuje proti gnostikům neomylnost Církve z asistence Ducha svatého, Augustin (Enarr. ps. 30) doporučuje křesťanům jako ochranu proti omylům držeti se Církve, vodítka to pravdy, Vincenc Lerinský (Commonit) říká, že nejlépe je se držet toho, co říká Církev.

6. Církev, vědoma si své neomylnosti, rozhoduje ve sporech na sněmech jménem Božím a nepřipouští o tom znovu jednání.

B) Neomylným v hlásání zjevených pravd Božích víry a mravů je však též i papež sám. Neboť:

1. Kristus Pán slíbil prvnímu papeži Petrovi: „Brány pekelné jí nepřemohou“ (Mat. 16, 16), což by se nesplnilo při věroučně mravním omylu papeže, kdy zlý duch by nad ním zvítězil.

Božská sankce Petrových ustanovení by nemohla býti při něčem špatném, co by z omylu Petrova bylo nakazováno: „Cokoliv svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi, a cokoliv rozvážeš na zemi, bude

rozvázáno i na nebi" (Mat. 16, 19). Petr má pásti svěřené stáde duchovní stravou (Jan 21, 16). Zdaž by je bludem netrávil? Kristus jasně prohlašuje Petrovi: „Já jsem prosil za tebe, aby tvá víra nepřestala, a ty jednou po svém obrácení posiluj své bratry" (Luk. 22, 32). Jak by mohl Petr posilovati své bratry, kdyby sám chyboval?

2. Římští papežové již od konce I. stol. vystupují jako neomylní rozhodčí ve věcech nábožensko-mravních, Klement, Viktor, Štěpán, jak jsme již shora viděli, za všeobecného souhlasu Církve. K nim jako k poslední instanci se utíkají biskupové ve svých sporech věroučných, oni odsuzují bludaře a předpisují formule víry a potvrzují rozhodnutí sněmů církevních.

3. Svatí Otcové dosvědčují jejich neomylnost. Sv. Ignác Antioch. praví: „Chci míti za pevné, co učíte a nařizujete" (Řím). Irenej tvrdí, že učení Říma potře všechny bludaře (Proti kac.). Cyprián útočí na bludaře novaciány, že se odvážili jeti do Říma, poněvadž jako bludaři tam nemají přístupu. Sv. Augustin končí spory s Pelagiány, poněvadž jsouce odsouzeni Římem, jsou tím již vyřízeni.

Je tedy zřejmé, že neomylnost Církve spočívá v neomylnosti papežské. Ta se však týká jen zjevených pravd Božích, náboženských a mravních, obsažených v Písmě svatém neb v církevní tradici. Papež nemůže tedy učiti něco nového, co by nebylo Bohem zjeveno, ježto v takovém případě by se stal bludařem, přestal by býti členem Církve a papežem, nýbrž jen již zjevené pravdy střežiti a je správně vysvětlovati. Není však ani tehdy neomylným, když mluví jako soukromá osoba, nýbrž slavnostně, jako učitel celé Církve (ex cathedra) a k celé Církvi, kterou tím zavazuje. Přímým předmětem papežské neomylnosti jsou zjevené pravdy náboženské a mravní, nepřímým předmětem je to, co v těchto pravdách je obsaženo a s nimi nerozlučně spojeno, jako: závěry theologické, pravdy přirozené, fakta dogmatická, zákony církevní, schválení řeholí, svatořečení. V těchto případech jsme přesvědčeni, že by Bůh nedopustil, aby papež chybil, a spíše by takovému omylu zabránil na př. smrtí papežovou, než by dovolil, aby Církev byla jím uvedena v omyl věroučný nebo mravní. V každém jiném případě je papež omylný jako každý jiný člověk. Neomylnost papežská správně pochopená je tedy něco samozřejmého. Církev si jí byla vždy vědoma a na sněmu Vatikánském r. 1870, ne jako něco nového, nýbrž jako zjevenou pravdu slavnostně prohlásila, aby v době myšlenkové nejasnosti, v příboji bludů a polopravd nevěřícího světa vytyčila na skále Petrově zářící maják bezbludné pravdy.

Kristus dal Petrovi a jeho nástupcům duchovní klíče od království nebeského. Klíč znamená moc, vládu, vlastnictví, ale také víru, t. j. soustavu pravd učení Kristova, jež je velmi určitá a přesná, čímž se podobá klíči. Změníme-li na klíči jediný zárez, stává se klíč nepotřebným. Tak rovněž nelze nic měniti v Kředu, jako nic nelze

měnění na klíči. Na soustavu věroučných článků se dívají pochybovači našeho věku asi tak, jako se dívá divoch na klíč. Ukážeme-li mu klíč, řekne, že je to kus železa, mající podivný, libovolný tvar. Ale klíč není věcí, o níž by bylo možno diskutovat. Buď se hodí do zámku, nebo nikoliv. Je zbytečné, aby se lidé o něj hádali, nebo aby jej sestrojovali podle čistých zásad geometrie neb dekorativního umění. Nevěřící se domnívají, že Církev prohlašuje to neb ono dogma zcela libovolně, a nechápou vůbec, k čemu to. Je to jako kdyby se divoch díval na zámečnicka pilujícího klíč. Naprosto by nechápal, proč mu dává takový fantastický tvar. Proč piluje zámečnický klíč tak, a ne jinak? Aby se hodil do zámku. Aby jím bylo možno otevřít dveře. Proč mluví Církev skrze papeže tak a ne jinak? Aby se správně rozumělo evangeliu. Aby přesně a nebludně poučila o smyslu a cíli života. Víra je klíč. Klíč má papež. Proto jedině on nám může otevřít pravým klíčem víry, jež chrání svou neomylností, na konci života bránu do domu Božího podle slov Kristových: „Kdo uvěří, bude spasen” (Mar. 16, 16). Nyní rozumíme, čím je nám Církev stojící na papeži.

III. Ve Starém Zákoně čteme krásný příběh o Elieserovi. Po dlouhé cestě dorazil do Haranu. U studny před městem nechal velbloudy odpočinout. Bylo to k večeru. I modlil se Elieser potichu: „Hospodine, prokaž dnes milost pánu mému. Za chvíli budou sem přicházeti dcery z města pro vodu. I zaprosím jednu z nich: Dej mi trochu napítí! Řekne-li ona: Napij se a velbloudy tvé napojím také, — bude mi to znamením, že tu jsi vyvolil pro Isáka.” Zatím přišla spanilá dívka Rebeka pro vodu. Elieser ji požádal o vodu, a ona ochotně se nabídla napojiti mu též velbloudy, podle čehož Elieser poznal Bohem určenou manželku pro Isáka.

Také naše duše tak prahne po pravdě. Kdo nám ji dá? Církev Boží! To je Rebeka, která čerpá ze studnice pravdy Zjevení Božího, kde se stékají dva prameny: Písmo svaté a Církevní podání. A dává pít všem, kteří touží po nápoji. Proto přijímejme s plnou jistotou učení Církve jako neomylné Zjevení Boží. Věřme je pevně a plně je svědomitě stejně jako slovo Boží Písma svatého podle napomenutí apoštola sv. Pavla: „Bratři, zachovávejte podané nauky, kterým jste se naučili, ať skrze naši řeč (t. j. učení Církve), nebo skrze náš list (t. j. Písmo svaté)!” (II. Sol. 2, 15.)

XV. ROZUMNOST KATOLICKÉ VÍRY

I. Jestliže Písmo svaté a Církev katolická podává nám zaručeně jisté, neporušené a původní učení Kristovo jako Zjevení Boží, pak je třeba jim oběma věřit.

II. 1. Věřiti z naměno něco uznati, čili za pravdu přijmouti, o čem jsme se sami nepřesvědčili, co však uznáváme, spoléhajíce na vědomost a pravdomluvnost toho, kdo nám to sděluje. Neboť určitého přesvědčení můžeme nabýt buď vlastní zkušeností, přemýšlením,

nebo výpovědí vážného svědka. Tomuto třetímu říkáme víra.

2. D ů v o d y k v í ř e m á m e d v a. Vědomost toho, kdo nám něco sděluje a jeho pravdomlupnost. Když vím, že ten, kdo mi něco říká, věc určitě ví, sám se v ní mýlit nemůže, ani nechce a nemůže mne klamat, proč bych mu nevěřil?

3. Takováto víra je zcela rozumná a v životě nutná. Vždyť většinu svých poznatků získáváme věřice svým učitelům. Kdo z nás viděl mnohé vzdálené kraje světa? A přece o nich a poměrech v nich nepochybujeme. Věříme těm, kdo je poznali a nám pravdu o nich říkají. Na víře historických pramenů se zakládá celá věda dějepisná. Na víře jednoho druhému spočívá náš celý společenský život. Nuže věříme-li, a musíme-li v životě věřiti moudrým a pravdomlupným lidem, Bohu bychom nevěřili? Jestliže vím, že Ježíš je Bohem vševědoucím, který vše ví a mýlit se nemůže, že je Bohem nejvýše svatým, který nemůže mne klamat, pak nemohu odmítat přijmouti za jisté to, co mi zjevuje, čili musím mu věřit, třebaš by mi zjevoval různá tajemství mému omezenému lidskému rozumu nepochopitelná. Tato víra, při níž rozum lidský vlivem naší vůle pro autoritu Boží přijímá zjevené pravdy, nazývá se víra božská. Pokud zjevené pravdy Boží přijímám i proto, že mi je jako Bohem zjevené předává i neomylná Církev Kristova, nazývá se víra božská a katolická. Když Církev k věření některých Bohem zjevených pravd výslovně a slavnostně nás zavazuje buď neomylným prohlášením papeže neb všech katolických biskupů shromážděných na sněmu církevním v čele s papežem, mluvíme o víře a pravdách definovaných. Když některé pravdy přímo nebyly Bohem zjeveny, ale neomylná Církev nás k jejich přijetí zavazuje, věříme je vírou církevní. Zjevené pravdy Boží nám Církví k věření předkládané, ať již řádným učitelským úřadem Církve neb slavnostním jejím neomylným prohlášením, nazývají se dogmata. Nejdůležitější z nich, shrnuté v t. zv. vyznání víry (symbola), jsou články víry. Víra zjeveným pravdám Božím je největší oslavou Boží, poněvadž člověk sklání před Bohem svůj rozum a vyznává tím jeho vševědoucnost a svatost. Proto Bohu věřiti je vzdání největší pocty Bohu, za niž se nám dostane odměny věčné spásy, podle slov Kristových: „Kdo uvěří, spasen bude” (Mar. 16, 16). Vždyť i lidem, pokud projevujeme jim důvěru a víru, vzdáváme čest, nepochybující o jejich pravdomlupnosti a vědomostech. Poněvadž tato víra, zakládající se na Boží vševědoucnosti a svatosti, není slepá a lehkomyšlná, nýbrž na výsost odůvodněná, je proto rozumná.

4. Naopak nevěra byla by bezdůvodná a pošetilá. Nerozumně by jednal, kdo by nevěřil učeným a pravdomlupným učitelům, poněvadž by se ničemu nenaučil. Nerozumně by si počínal, kdo by popíral bezdůvodně historická fakta a celou historii. Stejně nerozumně si však počíná, kdo odpírá víru Ježíši Kristu a jeho Církvi. Jako nevěřiti lidem je urážlivé, poněvadž tím dáváme najevo svou pochybnost o jejich vědomostech, střízlivosti nebo pravdomlupnosti,

tak urážíme i Boha nevěrou, jíž popíráme Boží moudrost nebo svatost. Kdo nepřijímá žádných zjevených pravd Božích, je nevěřící, kdo nepřijímá zatvrzele některé z nich, je bludař neb kacír. Obojí tato nevěra, ať všeobecná nebo jen částečná, je velkou urážkou Boží, zasluhující podle slov Kristových nejvyššího trestu: „Kdo neuvěří, bude zavržen“ (Mar. 16, 16).

Jestliže Bůh se nemůže mýlit, ani nás klamat, pak to, co nám zjevuje, je nanejvýše jisté, ba jistější, než cokoliv sami můžeme poznati svou zkušeností. Neboť naše smysly i náš rozum mohou zklamat, což však není možné u Boha. Proto pravdy Bohem zjevené jsou daleko jistější, než pravdy t. z v. vědecké. Jak věda se často mýlí a opravuje! Její poznání bývá mnohdy jen částečné. Proto se v ní děje stále pokrok, jak všichni připouštějí, což by nebylo možné, kdyby vědecké poznání bylo dokonalé. To, co se dnes zdá vědecké, nebude takovým již za řadu let, zrovna jako není dnes, co bylo v dřívějších dobách. Jak jsou nám směšné některé vědecké knihy minulých století, tak budou i dnešní stoletím příštím. Jestliže se však náš rozum ani smysly nemýlí a jde o poznání skutečně pravdivé, a proto nezměnitelné, pak mezi vírou a vědou nemůže býti rozporu, poněvadž obojí mají též důvod, zjevení i lidský rozum, totiž Boha, který nemůže býti proti sobě. A kdyby se to přece zdálo, pak jsou buď špatně vykládány zjevené pravdy Boží nebo se lidský rozum a smysly klamou a s nimi i t. z v. věda. Tudíž co spočívá na zjevených pravdách Božích, má největší jistotu, a theologie z nich vycházející je pravou vědou, čili „poznáním jistým a zřejmým až do posledních příčin jdoucím.“ Nevadí, že theologie buduje na zjevení. Neboť jiné vědy, jako historie nebo právo, budují též na základech jiných, než těch, které si samy daly, t. j. historických pramenech nebo zákonech.

6. Jestliže tedy víra Kristu a jeho Církvi má největší jistotu, plynou z toho i její vlastnosti. Musí býti pevná, t. j. bez sebemenších pochyb. Krásným jejím vzorem je patriarcha Abraham. Dále musí býti obecná, t. j. přijímati bez výjimky vše, co Kristus nám zjevil, i když náš omezený lidský rozum to nechápe. Musí býti stálá, abychom byli ochotni raději všechno, i život dáti, než od této víry upustiti, jak činili mučedníci. Musí býti i živá, abychom byli živi, jak tato víra nám předpisuje.

III. Když dominikánský kněz sv. Petr Veronský byl od kacírů přepaden proto, že hájil pravou víru katolickou, byl jejich šavlemi k smrti usekán. Umíraje namočil ještě prst do vlastní krve a na zem napsal velikými písmeny: „Credo!“ Chtěl, aby ta písmena napsaná jeho krví mluvila za něj, až jeho rty nebudou je moci opakovati. My můžeme ta slova vyřknouti. Proto vyznávejme horlivě svou katolickou víru, o níž víme, že pro shora uvedené důvody je nanejvýše rozumná. Ochotně přijímejme pravdy Boží Kristem nám zjevené a jeho Církvi nám k věření předávané, aby se na nás splnil slib Boží odměny: „Blahoslavení, kteří neviděli a uvěřili“